№ 47 ՇԱԲԱԹ ՄԱՐՏԻ 3

1907

ԵՐԵՍՈՒՆՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾԵՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբլի. առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊԵԿՈՎ

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, редакція «Мшакъ». Базарная ул. д. Тамамшева № 16. Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».

Տէլէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.

Տէլէֆօն № 253.

ՇԱԲԱԹ ՄԱՐՏԻ 3 № 47

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

„ՄՇԱԿ“

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐԻ

ՆԵՐԿԱՅ 1907 ԹՒԱԿԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

(35-ՐԴ ՏԱՐԻ)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ. «Մշակի» տարեկան գինը 10 ռուբլի է, տան և մէկ ամսվանը նոյնպէս 10 ռ., տան ամսվանը՝ 9 ռ., ինն ամսվանը՝ 8 ռ., 8 ամսվանը՝ 7 ռ., եօթ և վեց ամսվանը՝ 6 ռ., հինգ ամսվանը՝ 5 ռ., չորս ամսվանը՝ 4 ռ., երեք ամսվանը՝ 3 ռ., մէկ ամսվանը 1 ռուբլի։

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. Ամերիկայի բաժանորդները պէտք է վճարեն տարեկան 6 օղլար. Եւրօպայի բաժանորդները՝ 30 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները՝ 10 ռուբլի։

«Մշակին» գրվել կարելի է ԵՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ. (Բազարնայա և Բարօնսկայա փողոցների անկիւն)։ Ստորագրվել կարելի է միայն ամսի 1-ից։

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ կարելի է վճարել ՄԱՍ-ՄԱՍ։

Կայսրութեան ուրիշ քաղաքներից «ՄՇԱԿԻՆ» գրվելու համար և առհասարակ նամակներ և ծրարներ ուղարկելիս, պէտք է դիմել հետևեալ հասցէով. ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ», իսկ արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

Յայտարարութիւններ ընդունվում են բոլոր լեզուներով։

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Կարճատև հիւանդութիւնից յետոյ, փետրվարի 27-ին ցերեկվայ ժամը 1-ին վախճանվեց

ԴԱՐԻԱ ՄԻԽԱՅԼՕՎՆԱ ԹԱՄԱՄՇԵՎԱ,

որի մասին հոգեկան խորին վշտով յայտնում են ազգականներին և ծանօթներին քոյրերը՝ մայրապետ Եփրոսինիա Աբամելիքը, եկատերինա Միխայլովնա Վարշամովան, Ելիզավետա Միխայլովնա Զակելին, և եղբայրը՝ իշխ. Նիկոլայ Միխայլովիչ Աբամելիքը իր ընտանիքով։ Յուղարկաւորութիւնը այսօր, մարտի 3-ին, առաւօտեան ժամը 10 ին, իր սեփական բնակարանից՝ Ртищевская № 3, դէպի Մողնու ս. Գէորգ եկեղեցին, այդտեղից՝ Խօջիվանքի գերեզմանատունը։

1—1

Կոնսիստորիայի Պետն՝ ցաւօք սրտի յայտնում է իրան իբրև մօր՝ պաշտելի

Մարիամ Միրզայեանցի

ժահը, որը վախճանվել է ծննդաբերութիւնից. խնդրում է Թիֆլիսի բոլոր քահանաներին և դպիրներին ի պատիւ դան ամբիծքի և թաղմանը։ Շաբաթ օր երեկոյեան ժամի 7-ին և կիրակի առաւօտեան ժամը 10-ին Աթասաբատակայա պերուլոկ № 7, դէպի Զարշոն եկեղեցին և այնտեղից Խօջիվանքի գերեզմանատունը։

1—1

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ 1907Թ.

„ՄՈՒՐՃ“

Գրական, հասարակական և քաղաքական

ԱՄՍԱԳԻՐ

(Նոր շրջան VII տարի)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ՝

Ռուսաստանի և Պարսկաստանի համար՝ տարեկան 10 ռ., կէս տարին 6 ռ., ամսական 90 կ. Արտասահմանի համար՝ տարեկան 12 ռ. (32 ֆ.), կէս տարին 7 ռ. (18 ֆ.), ամսական 3 ֆ

Բաժանորդագրվելիս կարելի է վճարել նաև մաս-մաս (5—5 ռ.). երկրորդ վճարը լինում մայիսին։ Տարբ. դպրոցներում ուսուցանողների, աշակերտների, ուսանողների, գիւղացիների և բանւորների համար բաժանորդագրվելիս է (Ռուսատ.) 8 ռուբլի տարեկան, որ կարելի է վճարել մաս-մաս (4—4 ռ.)։

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ Է

Թիֆլիսում—խմբագրատանը (Ճամբամանեան փողոց, տ. № 12) և «Դուստնեբերգ» գրախան. (Երևան. հրապ.) և «Новая Рѣчь» գրախան. (Գօլովինսկի պրոսպ. Թատր. դիմաց)։

Կայսրութեան այլ տեղերից պէտք է դիմել՝ Тифлисъ, въ редакцію журнала «МУРЧЪ»։

Արտասահմանից՝ Tiflis, Rédactio de la revue «MURTCH».

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ընդունվում է ամեն լեզուով։ Յայտարարութիւնների համար վճարում են.—1 երես բռնող յայտարարութեան համար 10 ռ., 1/2 եր. 5 ռ., 1/4 եր. 2 ռ., տողատեղ (կորպուս) 40 կ.։

11—0

Խմբագիր՝ Լևոն Սարգսեան

ՊՐԵՄԻՈՒ! 1000 ՏՈՒՓ ՇՕԿՕԼԱԴ 1 ՖՈՒՆՏԱՆՈՑ ՊՐԵՄԻՈՒ!

„ՇՕԿՕԼԱԴ ԵԱՐՎԵԼ“

Ծախվում է ամենակարճ ժամանակամիջոցում

Պրեմիան 25 կօպ. ՄԻՆՉԵՒ 50 ռուբ. կանխիկ փողով։

1000 տուփի մէջ միայն 100 տուփին է պրեմիայով։

Գները՝ ինչպէս սովորականը, նոյնպէս և պրեմիայով

Տուփը 1 ռուբլի։

Вельяминовская № 4.

(կ. ե. չ. հ. շ. կ.) ա 5—6

Նոր-Նախիջևանի Թեմական Դպրոցի Հոգաբարձութիւնը

ՏԵՍԱՉԱԿԱՆ ԹԱՓՈՒՐ

պատրաստելու ցանկացողներին առաջարկում է մինչև այս տարվայ մայիսի 1-ը խնդրագրերի հետ միասին ներկայացնել իրանց curriculum vitae-ն

Տեսչական բոնին է տարեկան 1800 ռուբլի

Սահմանված դասագինն է 60 ռուբլի

§ 30 Կանոնադրութեան.—Տեսուչն ընտրի յուսումնական եկեղեցականաց՝ աւարտելոց զընթացս ուսմանցն ի Ճեմարանի Մայր Աթոռոյ ս. Էջմիածնի և կամ յայլ բարձրագոյն ուսումնարանս։ Զպաշտօն տեսչի կարէ վարել և աշխարհական, նոյնպէս աւարտեալ զուսումն ի բարձրագոյն ուսումնարանս տէրութեան։

§ 31 Կանոնադրութեան.—Տեսուչն պարտաւոր է ուսուցանել զմի միայն ի նշանաւոր առարկայից ուսուցչական ոճակաւ, և այն սակաւ քանակութեամբ դասուց։

§ 36 Կանոնադրութեան.—Տեսուչն բնակի ի դպրանոցին, իսկ եթէ անհնարին իցէ այս՝ արտաքոյ նորա, և յայնժամ սահման նա վարձագրամս վասն բնակարանի և զվառելեաց, ըստ որոշման հոգաբարձութեան։

§ 42 Կանոնադրութեան.—Տեսուչն չկարէ զայլ որ և է պաշտօն արտաքոյ դպրանոցին։

Մանրամասն տեղեկութիւնների մասին դիմել Հոգաբարձութեանս խորհրդարանի անունով (Нахичеванъ на Дону, Попечтелный совѣтъ духовной Семинаріи) կ. 1—4

Կովկասեան նկարիչների փոխադարձ օգնութեան ընկերութիւն

ԶՈՒԲԱԼՕՎՆԵՐԻ

նոր կառուցած

ԹՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՏԵՆ ՄԷՋ

բացված է

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

Բաց է ամենայն օր ժամի 10 առ.—5 եր.

մուտքը 25 կոպէկ

աշակերտներին, երեխաներին և զինուորներին 15 կ.

Բ. Գ. Օրտգիսի

ԶԷՆԲԻ ՄԱԳԱԶԻՆ

ՆԵՐԿԱՅ ՏԱՐՎԱՑ

մարտի 1-ից

ԲԱՑՎԱԾ Է

Գօլովինսկի պրոսպեկտում արական I գիմնազիայի դիմաց, Փասբի տաճարին կից։ Ամեն տեսակ զէնքերի ճ ո խ ընտրութիւն։

(հ. շ. կ.) ա. 2—3

ԿԱՆԱՆՑ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԲԺԻՇԿՆԵՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Անասասէվկայա փողոց, տուն № 18, հեռախօս 966։

Հիւանդ կանանց ընդունելութիւնը ամեն ժամանակ նախորդ յայտարարութեան համաձայն։

Երթևեկ հիւանդների ընդունելութիւնը ամենայն օր ցերեկվայ ժամը 11—12, հետևեալ բժիշկների ձեռքով.

Ա. Բ. Թիշէր.—երեքշաբթի, շաբաթ։

Ա. Գ. Բարսուկով.—չորեքշաբթի։

Ս. Պ. Շահ-Պարոնեան.—կիրակի, հինգշաբթի։

Ա. Ա. Նովիցկի.—երկուշ. ուրբաթ։

Երեխաների հիւանդութիւնների համար Ն. Զ. Ումիկովը հիւանդ երեխաներին ընդունում է երկուշաբթի և հինգշաբթի օրերը, 2—3 ժ.։

Հիւանդանոցին կից կատարվում են քիմիկո-միկրոսկոպական հետազօտութիւններ՝ մէզի, խորխի և այլն։

Ծծմայրերի քննութիւն, ծաղկի պատուաստումն և այլն։

(հ. շ. և.) 12—50

Վ-ՐԴ ԴԱՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

Ազատութեան դրօշակիր Վարդանին Ղևոնդ երեցը օրհնում է։

Պատմական այս պատկերը մեծադիր՝ 70×51 սանտ. Վարդանանց և Ղևոնդեանց յիշատակ՝ այս բարեկենդանի շաբաթը վաճառվում է հատը փոխանակ 1 ռ. 50 կ.-ի—50 կ., ճանապարհածախսով, յատուկ այս պատկերի համար պատրաստված խողովակներում—75 կ.։ Տարը օրինակը 5 ռ. 50 կ.։

Հայ պարբերական թերթերի բոլոր բաժանորդներին, եթէ նրանք իրանց պատուէրների հետ ուղարկեն և տպագրված հասցէն, այդ պատկերի հետ կուղարկվի նրանց «ԱՂԲԻՒՐԻ» և «ԳԵՂԱՓՆԶԻԿ»-ի առաջին №№-ը ձրի։

Հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Агбюръ»

տա. 5—6

ԲԺԻՇԿ

Տ. Ա. Իսահակեան

ՄԱՍՆԱԳԷՏ՝

ներքին եւ վեներական

հիւանդութիւնների

Ընդունելութիւն { առաւօտ. 10—12 ժ. երեկոյեան 5—7 ժ.

Սօլոլակ, Սերգիևսկայա 15, Փրիզօնովի տանը։

տա. (չ.ու.շ.) 47—100

ԲԺԻՇԿ

Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ

սիֆիլիս, միզային, վենեական եւ մորթու հիւանդութիւնների։

Ընդունում է ցերեկ. 1—3 ժ., երեկ. 6—8 ժ.։

Սօլոլակ, Բեհբութեան փող. № 33։

(ա. օ.) տա. 10—100

„ԱՕՏՐՈՒԴԵՆԻԿ“

ՄԱՐԻԱՄ ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆԻ

Գրավաճառանոցը

(Բազու, Օլգինսկայա № 9)

Ընդունում է ամեն տեսակ հրատարակութիւններ կօմիսիայով և պահեստի համար։ Պ. պ. հրատարակիչներին խնդրում ենք ծանօթանալու համար ուղարկել իրանց հրատարակութիւնները և պայմանները։

(շ.) 11—50

Շաբաթ, մարտի 3-ին

Թիֆլիսի Արտիստական ընկերութեան դահլիճներում

յօգուտ Թիֆլիսի ձրի և արժան ճաշարանների տեղի կունենայ

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱՐՆԱՎԱԼ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

Դիրասան պ. Արաքսեանի ղեկավարութեամբ

ՂԷՅՆՕԲԱ

ԿԱՐՆԱՎԱԼ ՀԻՆ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

Ղէյշներ, կապուններ, բլիզզէ, скоморохи, կոտրում հարանիք, զուլնա, կինտօուրի, լէզգինկա, երիտասարդների կօրէժը։

ԳԻՆԵՏՈՒՆ

«ՈՍԿԵԱՅ ՅՈՅՍԵՐ»

Գիշերվայ ժամը 12-ից յետոյ

Կայսերական թատրոնների դերասան և արքունական թատրոնի բալէտմէյստէր Ա. Պ. Սահակիանցի ղեկավարութեամբ

կը կայանայ

Բաղմաղան բալէտ, մարշ պօլօնէզ, կոնֆէտտիի և սերպանտինի մարտ, խաղեր և կոտիլիոն, ընդհանուր մազուրկա, վիճակախաղ, զիմակահանդէս։

Դօմինօ և մասկաներ կարելի է ստանալ վարձով երեկոյթին։

Սկիզբն է ժամը 9-ին երեկոյեան։

Տոմսակների գինը 2 ռ. 50 կ։

Տոմսակների թիւը սահմանափակ է. նախօրօք կարելի է ստանալ «Բիվիէր»-ի ծաղկանոցում և Ե. Ծատուրեանի խանութում (Դիվրցօվայա), իսկ երեկոյթի օրը՝ մուտքի ժամանակ։

(չ. շ.) 2—2

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ

ՀԱՄԱՐՆԵՐ

„ՎԻԿՏՈՐԻԱ“

Թիֆլիսի կենտրոնում, Դվօրցօվայա փողոցի վրա, Փոխարքայի պալատի դիմաց կից։ 40 համարները գեղեցիկ կերպով կահաւորված են և ունեն ամեն տեսակ յարմարութիւններ իշխանական տների համար։

Օրական վարձը 60 կոպ. սկսելով 4 ռուբլի. ամսական վարձողներին զիջում կը լինի։ Ծառաները վստահելի և քաղաքավարի են։

Ընտանիքով եկողներին տրվում է խոհանոցը և լուացքի տեղը ձրի։ Ունի սեփական ճաշարան։

ՏԱՆՔ ԵՒ ՍՈՒՐԸ ՎԱՆՆԱՆԵՐ

Ելէքտրական լուսաւորութիւն։ Հեռախ. №1033

Համարձակում Եսայեանց

(չ. շ.) ա 7—10

ՇԱՐՈՒՆԱԿՎՈՒՄ Է

„ՍԱՓՐԻԶ“

իւմօր, սատիրիկ-սիմվոլիք

ամսաթերթի

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Լոյս տեսաւ

VI-րդ համարը,

որը և ուղարկվից բաժանորդներին նաև

„ԱՆԻ“

հրատարակչ. ընկեր. բաց նամակների I սերիան, 8 հատ, գինն է 60 կոպ.։

Բաժանորդներին ուղարկվեց ձրի իբրև «Սափրիչի» 1 պրեմիան։

Տարեկան բաժանորդագրին է պրեմիայով 2 ռուբլի, իսկ Անդրկասպեան երկրի և արտասահմանի համար 2 ռուբլի 50 կոպ.։

Հասցէ՝ С. П. Б. Казанская 46 18.

«ՍԱՓՐԻԶ»-ի խմբագրութիւն

ե. շ. տա. 10—25

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՏՈՒՆ ԶՈՒԲԱԼՕՎԻ

(Կիրօչնայա փողոցում)

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ Թ Ը ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

Կիրակի, մարտի 4-ին, Վ. Զերբեզովը կը կարդայ դասախօսութիւն

«ԵՒՐՕՊԱՅԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ»

Տեղերի գները 1, 2, 3 կարգերը 50 կոպէկ, 4, 5 և 6 կարգերը 30 կոպէկ, ամֆիթատրոնում 10 կոպէկ։

Սկիզբն է ցերեկվայ ժամի 12-ին։

1—1

ԲՈՂԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ժողովրդական ազատութիւն. Վերջին տեղեկութիւններ. Պետական Դումայի նիստերը. Պետական Դումայի շուրջը. Պետական խորհրդի շուրջը. Օդեսայի վերջին դէպքերի առիթով. Դանձակի շրջանում. Էկղեկուցիա Ղարաղշլաղում. Տեղեկութիւններ գաւառից. Մամուլ. Գրչի զինուորը. Թատրոն և երաժշտութիւն. Մայրաքաղաքի կեանքից. Հասարակութեան դատաստանից. Ընտրութիւնների շուրջը. Նամակ խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ։

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ

I

«Մշակի» № 45-ում, խօսելով Պետական Դումայի կազմի ընտրութեան մասին, մենք ասացինք, որ այդ կազմը կատարեալ ժողովրդական ներկայացուցչութիւն չէ, բայց նա ներկայանում է, իբրև բանական ճիշտ արձագանք մեր անցողական շրջանի այն գործօնների, որոնք ազդում են իրերի ընթացքի վրա։

Եւ խոստացանք պարզել մեր միտքը։

Արդարև, սահմանադրական կարգերը ընդարձակ ծաւալով չեն իրականացել կեանքի մէջ, կուսակցական կազմակերպութիւնները դեռ արգելքների և հալածանքների են ենթարկվում, հին ըէժիմի գործողները ոչ միայն պահպանել են իրանց դիրքերը, այլ և աշխատում են մաքառել նոր հոսանքների դէմ հին կոպիտ զէնքերով, զինուորական և վարչական ոյժը իր նախկին խստութեամբ խեղդում է ամեն մի փորձ քաղաքական և կուլտուրական գործունէութեան։

Իսկ դրանից ինչ հետևանք է առաջ գալիս։

Այն հետևանքը, որ ժողովուրդը իր ամբողջութեամբ չէ զգում իրան ազատ ոչ կազմակերպվելու, ոչ իր ձայնը ազատ յայտնելու և ոչ իր հարազատ ներկայացուցչութիւնը երևան հանելու։

II

Եթէ ժողովուրդը զուրկ է ազատ և ինքնակամ գործունէութիւնից, այն ժամանակ բնական է, որ նրա փոխարէն կը սկսեն խօսել այն տարրերը, որոնք ընդունել են ռազմական ձև և մտել են կեանքի կուռ մէջ ծայրահեղ միջոցներով։

Եւ այդպիսով կազմվում են կեանքի ասպարէզում երկու կուռ բանակներ՝ մի կողմից կառավարչական օրգանները, միւս կողմից յեղափոխական կազմակերպութիւնները։

Իսկ ժողովուրդը, որ պէտք է լինէր իսկական տէր ու անօրէնը կեանքի, ներկայանում է իբրև կրաւորական մի մարմին. մինչդեռ նրան առաջարկված է կարուկ հարց՝ դիրք բռնել և իր վատութիւնը տալ այս կամ այն կողմին։

Եւ ժողովուրդը բաժանվում է այդ երկու ոյժերի միջև։

Փաստերը, սակայն ցոյց են տալիս, որ նա աւելի հակվել է մինչև այժմ դէպի ծայրահեղ կազմակերպութիւնները, քան դէպի կառավարչական շրջանները, որովհետև նա կորցրել է վստահութիւնը դէպի հին ըէժիմի ներկայացուցիչները և միևնոյն ժամանակ զգվում է յեղափոխական գործողների անմիջական ազդեցութեան տակ։

III

Եւ այն ժամանակ, երբ կառավարչական շրջանները զսպող, սահմանափակող և հիսթերիզեցնող դերի մէջ են, յեղափոխական տարրերը խստանում են կուռի միջոցով ձեռք բերել մի շարք արտօնութիւններ և ազատութիւններ ժողովրդի համար։ Անշուշտ ոչ ոք էլ չը գիտէ թէ ինչ կը ստացվի այդ կուռից, բայց մի բան պարզ է ժողովրդի համար, որ յամենայն դէպս հին ըէժիմի մէջը չէ փրկութիւնը։

Անկասկած, եթէ ժողովուրդը իրան զգար աւելի ազատ և կարողութիւն ունենար հրապարակօրէն քննելու և դատելու, նա աւելի լաւ կը ձևակերպէր իր պահանջները, կը մշակէր ծրագիրներ և կը կազմակերպէր իր ցանկութիւններին աւելի համապատասխան համախմբումներ. բայց ինչ արած, երբ այդ չը կայ, երբ հոկտեմբերի 17-ից յետոյ էլ մարդիկ անկարող են ազատ ժողովվել և ազատ խօսել իրանց ցաւ ու հոգսերի մասին։

Եւ զարմանալի չէ, որ այժմ ինքը ժողովուրդը չէ խօսում, այլ ուրիշներն են նրա անունից խօսում։

Ազատութիւնը և միայն կատարեալ ժողովրդական ազատութիւնը կարող են տալ հարազատ ժողովրդական ներկայացուցչութիւն։

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մենք ստացանք Պետերբուրգի մեր թղթակցից հետևեալ հեռագիրը։

Պետերբուրգ, 2 մարտի 1 ժ. ցերեկվայ

Այսօր առաւօտեան փուլ եկաւ Պետական Դումայի նիստերի համար նշանակված դահլիճի առաստաղը։

Զոհեր չը կան։

Պետական Դումայի նիստերը յետաձգված են մինչև նոր ընակարան գրաւելը։

Մինիստրները այցելեցին դէպքի տեղը։

Դեկլարացիան չը կարդացվեց։

Արսէն Քալանթար

—

Պետերբուրգ, մարտի 2-ին։

Առաւօտեան 5 ժամ 40 րոպէին Տաւրիկեան պալատում Դումայի նիստերի դահլիճում փլեց առաստաղը։

Ընկան գերանները, տախտակները. սուղը թափվեց դահլիճի կենտրոնի վրա։ Բոլորովին փչացել է միջին ջահը։

Ենթադրում են, որ փուլը առաջ է եկել շէնքի հնութիւնից։

Դահլիճի գլխին շինված են եղել օդափոխ մեքենաներ խոշոր անիւներով, որի ծանրութիւնից, ենթադրում են, առաջ է եկել փուլը։

Եղելութեան տեղը գնացել են վարչական և դատական իշխանութիւնները։ Գատարվում է եռանդուն քննութիւն։

Լրագրների թղթակիցներին դեռ չեն թողնում փլատեղը։

(Հ. Գ.)

—

Խանքենդ-աւան, 25 փետրվարի

Ասկերանի հարաւային և հիւսիսային երեսին ընկած հայ գիւղերը տուգանքի ենթարկվեցան, Քեաթուկը 450 ռուբլի, Նախիջանիկը 1000 ռուբլի, Փիրջամալը 750 ռուբլի, Խանաբադը 500 ռ., Ներագիւղը 600 ռ. և Ղիլջաղը 250 ռ., ընդամենը 3550 ռուբլի։ Տուգանքը վճարելու ժամանակ որոշված է ամսոյս 24-ին, երեկոյեան ժամը 5-ը։ Ժամանակը անցկացնելուց էկզեկուցիա կը դրվի գիւղերում։ Գիւղացիները արդէն բերել են տուգանաղրամները։ Դրանց պատմութիւնները ողբերգական են, սիրտ ճմլող, արտասուալի։ Այնպէս գլխի գարդարանք չէ ճացել, ամենն էլ վաճառքի է հանված։ Ժողովուրդը մինչև այսօր կուում էր սովի ճիրանների դէմ. այժմ սովը մոռացել են, աշխատում են տուգանաղրամները ժամանակին հասցնել էկզեկուցիայի տակ չը ընկնելու համար։ Գիներալ-նահանգապետի հրամանով պահանջվում է կառավարութեան ձեռքը յանձնել Քեաթուկից երկու անձ (անունները յայտնված են), իսկ Փիրջամալ գիւղից մէկը (դարձեալ յիշված է անունը). եթէ ժողովուրդը չը բռնի և չը տայ նրանց կառավարութեան ձեռքը, տուգանքները կը շարունակվեն, մինչև որ ժողովուրդը վճռավի և բռնի նրանց ու կառավարութեանը յանձնէ։ Այս վերջին կարգադրութիւնից ժողովուրդը կատարելապէս սրտաբեկ է դարձել։ Ինչպէս կարող է խպառ սմմեղ երիտասարդին բռնել և յանձնել կառավարութեան ձեռքը, քանի որ ոչ մի հայ, աւելի-պէս կառավարութեան յայտնածներից, մասնակցութիւն չեն ցուցած Զօլատարեովի սպանման գործում։ Հայերը ինչպէս կարողանան իրանցից հեռացնել այդ ծանր յանցագործութիւնը։ Առածն ի զուր չէ ասել. «Գիժի մէկը մի քար գլորեց լիճը, հարիւրաւոր խելօքներ թափվեցին և չը կարողացան հանել»։ Մէկը սպանման կէտը փաթաթեց հայերի շրջանքին. այժմ ո՞վ է լսում հայի զանգատին, բողոքին, լաց ու արտասուքին. հային լսող չը կայ, բանական է, որ բողոքաւոր կայ, կասկած կայ և պահանջում են արդար յանցաւորներին։ Ասկերանի հայ գիւղացիների յուսահատութիւնն անչափ է, անսահման։ Խեղճերը այժմ սովը մոռացել են...

—

Խանքենդ-աւան, 26 փետրվարի

Սովը յաղթահարել է ժողովրդին, ս[illegible] դիկ թալացել են, տկարացել են, որովհետև ուտելու ոչինչ չունեն։ Խիստ ձրմեռն էլ իր զօրութիւնն է ցոյց տալիս մերկ գիւղացիներին. խեղճերը սրթսրթում են-դողդողում են ցրտից, որովհետև հագին հագուստ չը կայ։

Անասունների ժանտախտը նորոգվեց, էլ լծկան և կրի անասուն չը թողեց, սատակացրեց. այժմ էլ մի ուրիշ հիւանդութիւն է եկել և ոչխարներին է կոտորում։ 100 ոչխար ունեցողը այժմ 2-ն էլ չունի։

Կալուածատէրերը գլուխ են բարձրացել և հաշտարար միջնորդների միջոցով իրանց տանտարրներն ու հարկերն են պահանջում. պետական հարկերի մասին աւելորդ է խօսել, վճարել անպատճառ հարկաւոր է։ Անտառային վերակացուները աղ ու ձախ պրոտօկոլներ է, որ կազմում են գիւղացիներին տուգանքի ենթարկելու, որովհետև համարձակվել են

մի երկու թուփ կտրելու, այրելու համար։ Մանաւոր անտառաւէրերը գլուխ խանել են իրանց կողմից։ Սպանված են 10 հոգի. կան և վիրաւորներ։

«Հ. Գ.»

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱՅԻ ՆԻՍՏԵՐԸ

(Նամակ Պետերբուրգից)

—

Պետական Դումայի երկրորդ և երրորդ նիստերը նուիրված էին պրէզիդիումի ընտրութեան։

Երկրորդը նիստը տեղի ունեցաւ ամսի 23-ին։

Նիստը բացեց Պետական Դումայի նախագահ Գոլօվինը և յայտնեց, որ օրակարգի մէջ նշանակված են հետեւեալ հարցերը. ընտրել երկու փոխ-նախագահ, մէկ քարտուղար, քարտուղարի օգնականները (թէ ինչ թիւով—դա կը որոշի Դուման) և պատգամաւորների լիազօրութիւնների ստուգում։

Առաջին խօսքը պահանջեց Մինսկի նահանգի պատգամաւորը—որը առաջարկեց գիւղացիների կողմից ընդմիջում անել, որպէսզի կարելի լինի համաձայնութիւնների գալ, թէ ինչպես առաջարկել թեկնածուներ փոխ նախագահների տեղը։ Դուման ընդունեց $^1/_2$ ժամվայ ընդմիջումը։

Արդէն նախընթաց գիշերը բոլոր օպոզիցիոն ֆրակցիայի ներկայացուցիչները նշանակել էին յայտնի թեկնածուներին, բայց այժմս հարկաւոր էր, որ նրանք վերջնականապէս համաձայնութեան գային. այդ աշխատվեց շատ շուտով, որովհետև ժողովրդական ազատութեան կուսակցութիւնը զիջել էր սոցիալ-դեմոկրատներին, որ Տեսլենկօյին չառաջարկեն փոխ նախագահութեան համար։

Եռաց Դուման—ամեն մի ֆրակցիա աշխատում էր առանձնանալ, վճռել և ձևակերպել իր որոշումները և ապա համաձայնութեան գալ ուրիշ ֆրակցիաների հետ։ Ամեն տեղ տաք վէճեր, աշխատում են եղբայացութիւններ անել, որը շուտով և աջողվում է։ Արդէն պարզ էր, որ համաձայնութեան են եկել բոլոր օպոզիցիան ձայն տալու մի трудовикъ-ի և մէկ էլ անկուսակցական ձախակողմեանի։

Ընդմիջումից յետոյ նախ թերթիկներով առաջարկվեցին թեկնածուներ և ապա քուէարկութեամբ անցան Բերլդին-տրուդովիկ ստացաւ 345 սպիտակ և 101 սև, Պոլնանսկիյ—անկուսակցական ձախակողմեան—349 սպիտակ և 97 սև։ Հետաքրքիր է այստեղ ընդգծել, որ այս անգամ էլ նոյնն էր ինչոր առաջին նիստին—առաջարկվում էին աջակողմեաններից նոյն մարդիկ. նրանք ստանում էին 97-ից մինչև 102 քուէ։ Դրանով որոշվում է, որ Պետական Դուման առայժմ ունի աջակողմեանների հետ գործող 97—102 ձայն։ Դուման մեծ ուրախութեամբ ընդունեց նախագահի յայտարարութիւնը, որ Բերեդինը և Պոլնանսկին ընտրված են փոխ-նախագահներ. միայն աջակողմեանները չէին ծափահարում։

Հետեւեալ հարցը քարտուղարի ընտրութիւն էր. այդ հարցի վերաբերեալ էլ նախօրօք համաձայնութիւն էր կայացրված, որ ընտրեն Զեմսկովին՝ կադետի, թէպէ ընդունված ձեւականութեան համար և որպէսզի արդէն ապագայում բողոքի տեղիք չը լինի, հաստատվեց նաև Թերթիկներով թեկնածուներ նշանակել և քուէարկել։ Զեմսկովը ստացաւ 379 սպիտակ և 85 սև քուէ։

Այժմ մնում էր վճռել հարցը թէ քանի հոգի ընտրել քարտուղարի օգնական։ Ամենաշատ՝ որ եղել են 5 հոգի. հարց էր առաջ գալիս, թէ այս տարի թողնել այդ թիւը այդքան, թէ աւելացնել. կամ քչացնել։ Որովհետև այդ հարցի վերաբերեալ որոշ եղբայացութեան չէին եկել, ուստի որոշվեց այդ հարցը յետաձգել միւս օրվայ։

Հարց յարուցվեց Նիստը սկսել ժամի 9-ին, 10-ին, թէ 11-ին. որոշվեց 11-ին։

Նիստը փակվեց ժամը 7-ին։

Այդ օրը մինիստրների լօժայում կային Շանեբախը և Բասարէմ ծովային մինիստրի օգնականը։ Իսկ հանդիսատեսների շարքումն էր Մ. Մ. Կովալևսկին։

Սարսէն Քալանթար

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱՅԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Հեռագրով)

—

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 27 փետրվարի։ Սոց.-դեմոկրատական ֆրակցիան փոխելով իր նախկին վճիռը, որոշել է մասնակցել Դումայի բոլոր դիմադրական ֆրակցիաների մէջ-կուսակցական ինֆորմացիոն բիւրոյին, այն պայմանով միայն, որ բիւրոյին չը մասնակցեն նարօդովոլցիները։

Դումայի յաջորդ նիստը տեղի կունենայ ուրբաթ օր։ Հինգշաբթի կայանալու է Դումայի բոլոր բաժանմունքների նախագահների և քարտուղարների նիստը պատգամաւորների լիազօրութիւնները հաստատելու վերաբերմամբ զեկուցում տալու համար։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 28 փետրվարի։ Փետրվարի 28-ին Դումայի բաժանմունքները շարունակեցին լիազօրութիւնների ստուգութեան գործը։ Կուլուարներում օրվայ հարցն է մարտի 2-ի նիստի օրակարգի քննութիւնը։ Որոշված է Դումային ներկայացնել բաժանմունքների զեկուցումները նախ այն նահանդների մասին, որոնց ընտրութիւնների կանոնաւոր լինելու մասին ոչ մի կասկած չը կայ։ Երբ վաւերացված քննութիւնների թիւը կը լինի Դումայի ամբողջ կազմի լիազօր պատգամաւորների կէսից աւելին, այն ժամանակ խօսելու իրաւունք կը տրվի մինիստրների խորհրդի նախագահին, և նկատի առնելով, որ սոց.-դեմոկրատները հաւաձայնվել են յետաձգել սահմանադրական հարցասդումը։ Բացի ժողովրդական սոցիալիստներից, որոնք որոշել են քննութեան ենթարկել մինիստրութեան միջոցումեան գործունէութիւնը և առաջարկել անվստահութիւն յայտնելու կաբինետին, և սոց.-դեմոկրատներից, որոնք առաջարկում են հերթական գործերին անցնելու ֆորմուլա, որով դատապարտվում են կառավարութեան գործողութիւնները, մնացեալ բոլոր կուսակցութիւնները համաձայնութիւն են յայտնել լսութեամբ, առանց որևէ ինցիդենտների, ընդունել Սոսլիպկինի յայտարարութիւնը։ Մանաւանդ ամեն տեսակ ցոյցերի դէմ են գիւղացիները, նոյնիսկ ձախակողմեան գիւղացիները։ Եթէ Սոսլիպկինի ճառի ոգեթով այսօր երեկոյեան համաձայնութիւն կայանալու չը լինի, բոլոր գիւղացիները, առանց կուսակցական խարութեան, իրանց պատգամաւորներին կուղարկեն ժողովրդական սոցիալիստների և սոց.-դեմոկրատների մօտ յայտնելու, որ, եթէ նրանք չեն ցանկանում խղել իրանց կապերը գիւղացիների հետ, պարտաւոր են ենթարկվել մեծամասնութեանը և ոչ մի ցոյց կաբինետի դէմ չանել, հակառակ դէպքում գիւղացիների պատգամաւորները ի գիտութիւն ամենքի կը յայտարարեն, որ երկու կուսակցական կօմիտեների ինտելիգենտները գործում են գիւղացիների կամքի հակառակ։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 1 մարտի։ Պատգամաւորների լիազօրութիւնների ստուգութեան աշխատանքների մի երրորդական մասը վերջացել է բոլոր բաժանմունքներում։ Ցերեկվայ ժամի 1-ին Տեսլենկօյի նախագահութեամբ կայացել է բաժանմունքների նախագահների և քարտուղարների խորհրդակցութիւնը։ Սահմանվել են հետեւեալ ընդհանուր կանոնները. Դուման հետաձգէս և նրա բաժանմունքները իրաւունք ունեն քննութեան ենթարկել ընտրական գործերը իր բոլոր ստատեաներով, անկախ նրանից իրաւ են բողոքները թէ ոչ։ Բեկանելու ամենայն կարող են ծառայել գանգատները, բայց ոչ անձնական, այլ անկանոնութիւնները որոշակի մատնանշելով, Դումայի անդամների յայտարարութիւնը և այն անկանոնութիւնները, որոնք երևան են գալիս ընտրութիւնների գործերի ստուգման ժամանակ։ Ապօրինութիւնների և անկանոնութիւնների մասին եղած կասկածները չեն կարող հիմք ծառայել բեկանելու հարց բարձրացնելու համար։ Բեկանելու պատճառ կարող են համարվել պատգամաւորների իրաւունքների անընդունակութիւնը, օրինակ, ռուսերէն լեզուն չիմանալը և ձեռքն լուրջ ընաւորութիւն կրող ուրիշ օրինական արգելքներ։ Խորհրդակցութիւնը որոշել է մտցնել բաժանմունքների արձանագրութիւնների մէջ երևան եկած բոլոր անկանոնութիւնները, տեղեկացնելով աւելի լուրջ զանցառութիւնների մասին Դումային՝ յանցաւորներին պատասխանատուութեան ենթարկելու համար։ Խորհրդակցութեան յաջորդ նիստը ամբողջապէս նուիրված կը լինի այն բարոյական շարժառիթների լուսաբանութեան, որոնք առիթ կարող են լինել ընտրութիւնները բեկանելու համար, այն է կաշառքների, ազդեցիկատարութիւնների և այլն։

Վաղը Դումայի նիստը սկսվելու է առաւօտեան ժամի 11-ին։

Սոցիալ-դեմոկրատական ֆրակցիան գտել է, որ անհարիր է հրաժարվել իր կայացրած որոշումից պատասխանելու մինիստրների խորհրդի նախագահի յայտարարութեանը։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 1 մարտի։ Բոլոր օպոզիցիոն ֆրակցիաների միացեալ նիստում, սոց.-դեմոկրատների մասնակցութեամբ, չը նայելով նարօդովոլցիների ներկայութեան, ժողովրդական սոցիալիստները յայտնել են, որ վճռել են, օպոզիցիան չը պատակելու համար, միանալ սոց.-յեղափոխականներին, աշխատաւորներին, կադետներին, լեհական կլօբին և մուսուլմանական ֆրակցիային, որոնք որոշել են լսել մինիստրների խորհրդի նախագահի յայտարարութիւնը առանց որևէ ցոյցերի և ընդունելով անպատասխանված բանաձև (ֆորմուլա) հերթական գործերին անցնելու համար։

Սոց.-դեմոկրատները յայտնել են, որ հրաժարվում են ցոյցերից, բայց պահանջում են, որպէսզի սոց.-դեմոկրատ ճառախօսներին պրիմիերի ճառից յետոյ թոյլ տրվի խօսելու մինիստրութեան գործունէութեան մասին։ Տաք վիճաբանութիւն ծագեց։ Ամբողջ օպոզիցիան միաբերան դատապարտեց սոց.-դեմոկրատների տակտիկան, որոնք ինքնակոչ կերպով իւրացնում են ամբողջ ժողովրդի անունից խօսելու բացառիկ իրաւունքը։ Վիճաբանութիւնները վերջացան։ Ծափահարութիւններով ընդունվել է սոց.-յեղափոխականների առաջարկութիւնը, որ եթէ սոց.-դեմոկրատները չուզենան իշանց տակտիկան յարմարեցնել ամբողջ օպոզիցիայի տակտիկայի հետ և ուզենան խօսել պրեմիերի ճառից յետոյ մինիստրութեան գործողութիւնների մասին, ամբողջ օպոզիցիայի անունից առաջարկութիւն անել վիճաբանութիւններին վերջ տալու մասին։ Այդ միջոցը պէտք է որ հանի իր նպատակին, որովհետև վիճաբանութիւնները շարունակելու համար հրանգնի համաձայն պահանջվում է ոչ պակաս քան 50 ձայն, մինչդեռ սոց.-դեմոկրատները ամենաշատը ունեն 47 ձայն։ Իսկ եթէ սոց.-դեմոկրատները չը նայելով դրան, ուզեն ամենայնիւ, ուզեն խօսելու, թեկուզ հէնց նրանց ճառախօսներից առաջին, այն ժամանակ ամբողջ օպոզիցիան կը հեռանայ դահլիճից, որպէսզի դրանով հարկադրեն նախագահին առանց խօսք տալու սոց.-դեմոկրատական ճառախօսին, անհրաժեշտաբար փակելու նիստը։

Իշխան Գոլիցինը, ժողովը փակելով, առաջարկեց սոց.-դեմոկրատներին վերադառնել իրանց որոշումը և մարտի 1-ին վերջնական պատասխան տալ ինֆորմացիոն բիւրոյի միջոցով։

Կազմվել է մուսուլմանական ֆրակցիա, որոնք կանգնած են կադետների և հոկտեմբերականների միջև։ Ֆրակցիայի անդամների թիւը հասնում է 40-ի։

ՊԵՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Հեռագրով)

—

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 27 փետրվարի։ Պետական Խորհրդի կենտրոնի խմբակի նախագահ է ընտրվել իշ. Տրուբեցկոյը, նախագահի օգնականներ՝ սենատոր Մանուխին և իշ. Գ. Գօլիցին։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 28 փետրվարի։ Պետական Խորհուրդը ի նկատի առնելով անդամներից երկուսի յայտարարութիւնը, որ նախորդ նիստում օրէնդրական մասնաժողովի ընտրութիւնները կատարվել են անկանոն կերպով, նոր մասնաժողովը, գտնելով անկանոնութիւններ բաժանմունքների կազմակերպութեան մէջ, այն կարծիքն յայտնեց, որ պէտք է բեկանել ընտրութիւնները։ Դրա համաձայն Պետական Խորհուրդը բեկանեց այդ ընտրութիւնները և նշանակեց նոր ընտրութիւն մարտի 7-ին։

ՕԴԵՍԱՅԻ ՎԵՐՋԻՆ ԴԷՊՔԵՐԻ ԱՌԻԹՈՎ

(Հեռագրով)

—

Պետերբուրգից, փետրվարի 28-ին, «Պետ. Հեռ. Գործ.»-ը հաղորդում է, որ «Освѣд Бюро»-ն հրատարակել է հետեւեալը. «1906 թի վերջում նոյնպէս և անցեալ յունվարին Օդեսայում տեղի ունեցան փողոցային անկարգութիւնների դէպքեր, որոնց ժամանակ ծեծի ենթարկվեցին մի քանի հրէաներ և մի քանի համալսարանական ուսանողներ։ Այդ հանդամանքը ահիթ տուեց մասնաւորապէս մի քանիսին զօրեղ ագիտացիա սկսել, որոնք յիշեալ բռնութիւնները ընորոշում էին իբրև ռուս ժողովրդի դաշնակցութեան Օդեսայի բաժանմունքի նախաձեռնութեամբ կազմակերպված մի ջարդ։ Մինչդեռ ժամանակ ներքին գործերի մինիստրութեան մէջ առանձին անհատներից ու հասարակութիւններից հեռագիրներ ստացվեցին, որով խնդրում էին անյապաղ միջոցներ ձեռք առնել յիշեալ շարժումը վերացնելու համար։ Ներքին գործերի մինիստրութիւնը ներկայացրած տեղեկութիւններից երևում է, որ կուսակցական տարաձայնութիւնների հողի վրա ռուս ժողովրդի դաշնակցութեան և յեղափոխականների միջև թշնամական յարաբերութիւնը չափազանց լարվեց այն պատճառով, որ դաշնակցականները սկսել են հակառակ գործել օպոզիցիաների դիվակարութեամբ նուագին ծառայողների՝ նաւատորների ու բանակիրների՝ կազմակերպած գործադուլին Օդեսայի նաւահանգստում, այն է յիշեալ միապետական խմբակը իրանից մարդիկ է նշանակել գործադուլ անողների փոխարէն, որպէսզի դրանով ապացուցանի այն ահագին ծառայութիւնը, որոնք սպառնում են տեղական ազգաբնակութեանը և առևտրին, նաւահանգստի գործունէութիւնը ընդհատելու շնորհիւ։ Այդ միջոցի դէմ յեղափոխականները պատասխանեցին մի շարք տերորիստական գործողութիւններով, օրինակ. դեկտեմբերի 5-ին և 18-ին փորձ արեցին պայթեցնել ռուսաց շոգենաւային և առևտրական ընկերութեան նաւերը, որոնք շարունակում էին իրանց երթևեկութիւնը ռուս ժողովրդի դաշնակցութեան անդամների օգնութեամբ, որոնք նոյնպէս ենթարկվեցին գնդակահարութեան պահ մտած յեղափոխականների կողմից. յունվարի 15-ին և փետրվարի 7-ին վերջինները ձեռքով սպանվեցին կապիտաններ Սենկեվիչ և Զօլօտարեվ. երեք գօրգօրօվցիներ, որոնք հետանդնում էին շարագործին, վիրաւորվեցին։ Վերջապէս յունվարի 26-ին սպանվեցին դաշնակցութեան անդամներ Զերնօվ և այն գօրգօրօվցը, որը բռնել էր կապիտան Սենկեվիչին սպանողներից մէկին։ Այդ տեսակ վրդովեցուցիչ մահափորձերը, որոնք կատարվում էին սեպտեմբեր ընաւորութիւն ունեցող պայքարի առիթով, չափազանց զրգռեցին ռուս ժողովրդի դաշնակցութեան ներկայացուցիչներին և այդ տրամադրութիւնը անկասկած կրկնապատկվեց այդ խմբակի գրօսկների հանդիսաւոր օծման և եկեղեցական ծէսի պատճառով։ Այդ հողի վրա դաշնակցութեան անդամներից ոմանք թոյլ տուեցին իրանց մի շարք բռնութիւններ այն տարրերի դէմ, որոնք դաշնակցականների կարծիքով տերորիստներ էին ժամակարարում։ Օդեսայի քաղաքապետի կարծիքով յունվարի 23-ից սկսած մինչև փետրվարի 12-ը, որ դաշնակցականների անկարգութիւնների ամենաստամիկ լարման ժամանակաշրջանն էր, արձանագրված են մարտական ՀԱՄԱՆների 38 թեթև դէպքեր։ Բացի դրանից գօրգօրօվցին յարձակումի դէմ պաշտպանում ժամանակ դաշնակցականները վիրաւորել է կրկնող ուսանողներին մէկին։ Հոգ տանելով կարգը պահպանելու Օդեսայում, որոնց խափման օրինակները մի կողմից տեղական ազգաբնակութեան մէջ անշուշտ առաջ էին բերում սարսափ, իսկ միւս կողմից առիթ էին տալիս մասնաւոր ձախակողմեան օրգաններին տենդենցիոզ, միտումաւոր յարձակումներ անելու, տեղական իշխանութիւնները և ներքին գործերի մինիստրութիւնը անյապաղ վճռական միջոցներ ձեռք առան և դրանով էլ հանգստացրին ազգաբնակութեանը։ Օդեսայի գեներալ-նահանգապետութեան և քաղաքապետութեան մի շարք հրամաններում ասպիկանութեանը հրամայված էր անխնայ կերպով կատարուել և պատասխանատուութեան ենթարկել յանցաւորներին։ Գեներալ-նահանգապետը յայտարարել էր, որ բռնութիւն գործելու համար մեղադրվողները կենթարկվեն ամենաբարձր պատժի, մինչև իսկ զինուորա-դաշտային դատարանին, առանց ի նկատի առնելու թէ նրանք ՀԱ քաղաքական կուսակցութեան են պատկանում։ Այդ կարգադրութեան համաձայն կողոպտաւորների մասնակցողներից մէկը, որ իրան անուանում էր ռուս ժողովրդի դաշնակցութեան, անդամ մահվան պատժի ենթարկվեց։ Ներքին գործերի մինիստրութիւնն էլ իր կողմից անընդհատ յիշեցնում էր Օդեսայի բարձր իշխանութեանը, որ անհրաժեշտ է կարգը պահպանելու համար հեռանդուն միջոցներ ձեռք առնել, առաջարկելով առ այժմ դադրեցրել թափորները, որքեր էլ լինեն անողները։ Այդ կարգադրութիւնների շնորհիւ էր, որ մինչև փետրվարի 5-ը խաղաղութիւնը վերականգնվեց։ Զինուորական շրջանի հրամանով հաւաքված դպրոցների դիրեկտորները յայտնել են, որ այլևս աշակերտներին ծեծելու դէպքեր տեղի չեն ունեցել և որ աշակերտների դժգոհութիւնը առաջ է եկել համալսարանի ուսանողների ազդեցության շնորհիւ, որոնք ընդհանուր ուսանողական ժողովի որոշման համաձայն (2050 մասնակցողներից 56 ձայնի առաւելութեամբ) ընդհատեցին իրանց պարապմունքները։ Օտարերկրեայ հիւպատոսները իրանց շնորհակալութիւնն են յայտնել Կաուլբարսին իրանց ապահովութեան համար ձեռք առած միջոցների պատճառով։

ԳԱՆՁԱԿԻ ՇՐՋԱՆՈՒՄ

—

Բծաւոր տիպը շարունակում է զոհեր տանել քաղաքիս Թուրքաց մասում։ Մեր մասի սանիտարական բժիշկ Մելիք Հատիշանեանն է հսկում Թուրքաց մասի մաքրապահութեան վրա հարց է ծագել Թուրքաց մասում ունեցող նոյն Թաղի բնակիչ մի առանձին բժիշկ, որպէսզի հայոց Թաղի բժիշկը երթևեկութեամբ Թուրքաց Թաղից հիւանդութիւնը չը փոխադրէ հայոց Թաղը։ Թուրքաց Թաղում ապրող ռուսները հիւանդութեան երկիւղից տեղափոխվում են հայոց մասը։

Անցեալ օրը իր այգում սպանված գտան Գանձակ քաղաքացի Սիմէոն Աբրահամեանցին. սպանութեան կասկածը ուղղվում էր նա՝ հեռացած է Գանձակից։

Երկէկ թուրքական Բաղում կազակները, ուզելով խուզարկել անցորդ թուրքերին, վերջիններից երկուսին՝ դիմադրութեան պատճառով՝ ծանր կերպով վիրաւորում են. դրանցից մէկը այսօր վախճանվել է։

Անցեալ շաբաթ բանից արձակեցին 21 հազար ռուբլի գրաւականով երկու բողոքիչ անմեղ-մեղաւորներին՝ երդուեալ-հաւատարմատար Նիկոլայ Բաբաբեկեանին և կալուածատէր Լևոն բէկ Մելիք-Մնացականեանին։ Շաբաթ օրը բանից արձակեցին այն 40 խանութպաններին, որոնք բանտարկված էին Լօլաձէի սպանութեան վայրում խանութներ ունենալու համար։

Կարագոյսունցի Մահարլամ Թաղրբրվերդի-օղլին գանդատվում է զարաղալուցի մի հայի վրա, մեղադրելով նրան գոմէշ գողութեան մէջ։

Այսօր այդ գործը քննվում էր տեղիս հաշտարար դատարանում։ Դատարանը քննելով գործը, գոմէշը ճանաչեց իբրև հայի սեփականութիւն և Թուրքի գանգատը Թողեց անհետևանք։ Թուրքը դուրս գալով դատարանից նախադասեց վերցնում է մի այլ Թուրքի հետ փընջի ու գնում։ Եաթնջու տէրը, նկատելով, որ եաթնջին տեղը չէ, վազում է Թուրքի յետից և քոթակ տալով բերում դատարան ու գողութեան մասին գանգատվում դատաւորին։ Վերջինս քննելով գործը հէնց տեղն ու տեղը գողին վեց ամիս բանտարկութեան դատապարտելով՝ ուղարկում է բանտ։

Սապան

ԷԿԶԵԿՈՒՏԻՑԻԱՆ ԴԱՐԱՂՇԼԱՂՈՒՄ

—

Փետրվարի 23-ին

Հայ-Թուրքական կռիւների և անցեալ տարվայ անբերրութեան շնորհիւ Դարաղշլաղ գիւղը, որը շրջապատված լինելով ամեն կողմից Թուրքական գիւղերով՝ հերոսաբար պաշտպանվել Թուրքերի մի շարք յարձակումներից, այսօր գտնվում է ամենաթշուառ դրութեան մէջ։ Այժմ գիւղում կան տասնեակ ընտանիքներ, որոնք երկու օրից մէկ են հաց ուտում։ Դուցէ ընթերցողին դա չափազանցութիւն երևայ, բայց և այնպէս, դա մեղ մեծ իրականութիւն է։ Տոդերիս գրողի մօտ եկաւ մի կին իր երկու երեխաներով և ասաց, որ ուղիղ երկու օր է երեխերքս հաց չեն կերել. բաս ի՞նչ կը գայ Շուշուց այն ալիւրը, որը պիտի ուղարկեն այն տեղից։ Շատ մարդիկ նոյնիսկ շալակով փայտ են տանում Շուշի (վերջինս գտնվում է Դարաղշլաղից 30 վերստի վրա) ծախում և մի քանի ֆունտ հաց գնում, բերում իրանց ընտանիքը կերակրում։ Աւելացրեք դրա վրա դանդաղ պետական տուրքեր, կալուածատիրող տասանորդը, որը Բաուէրի կողմից հրամայված է անյապաղ ժողովել և տարափոխիկ հիւանդութիւնները ու պտակերը լրիւ կը լինին։ Բայց քաղաղը չէ քաւականացել այդ պատուհասներով և նա խեղճ գարաղշլացիների գլխին աւելացրել է մի պատուհաս—էկզեկուցիա։

Ինչպէս յայտնի է, անցեալ տարվայ նոյեմբերի 1-ին Դարաղշլաղ գիւղից վերադառնալիս Շուշում սպանվել է կալուածատէր Սիւլէյման խան Շեկինսկին։ Գիւղացիների տուած բացատրութիւնը Բաուէրին և ոստիկանութեան կատարած քննութիւնը պարզել են, որ այդ սպանութիւնը կատարված է մի ոմն Աուշրի ձեռքով, և որ գարաղշլացիները ոչ մի առնչութիւն չունեն այդ սպանութեան հետ։ Ընդհակառակը գիւղացիները շատ զայրացած են այդ սպանութեան առիթով։

Անցել է այդ օրից երեք ամիս և ահա ամսոյս 18 ին ստացվում է Զանգեզուրի գաւառապետի հրամանը, որով նա հրամանագրում է տանուտէրին պարտաւոր՝ բոլոր անհրաժեշտ պարագաները կօղակների համար, որոնք կը գան գիւղը փետրվարի 21-ին։ Այդ օրը եկէ հարիւրեակ կօղակները, օֆիցեր Գալուբինսկու հետ, եկան գիւղը։ Վերջինս ձիուց իջնելուն պէս ասաց հետեւեալը. «Գենեռալ Բաուէրի հրամանով Դարաղշլաղ գիւղը ենթարկվում է էկզեկուցիայի մինչև այն ժամանակ, երբ կը տաք կուռ կազմակերպութեան անդամներին (члены боевой организаціи) կամ հազար ռուբլի տուգանք և գիւղի բոլոր զէնքերը։ Գիւղացիների հարցին՝ «Թէ մեր ո՞ր մեղքի համար է գիւղը ենթարկվում էկզեկուցիայի», պ. Գալուբինսկին ասաց հետեւեալը. «Անհերքելի կերպով ապացուցված է, որ Դարաղշլացում գոյութիւն ունի կուռ կազմակերպութիւն և այդ կազմակերպութիւնը պարապում է գինավաճառութեամբ և Շեկինսկու սպանութիւնը հէնց այդ կազմակերպութեան գործն էր։

Այդպիսի կազմակերպութիւն Դարաղշլաղում բնաւ գոյութիւն չունի, բայց թէ ինչպէս և ո՞ր տեղից են հնարել թէ Դարաղշլաղում այդպիսի կազմակերպութիւն կայ, դա գուցէ Աստծուն է յայտնի։

Այս գիշեր գիւղը խուզարկեցին, որի ժամանակ գտան մի բերան և մի գոլչակաս։ Այժմս գիւղումը ստեղծվել է մի այնպիսի գժոխային դրութիւն, որ ամենաուժեղ գրիչը նոյնիսկ չի կարող նկարագրել։

Դարաղշլացիներին օգնութիւն է հարկաւոր. Թող օգնէ ով ինչով կարող է։

Ա. Զ.

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

—

Բարսում գիւղ (Գանձ. գաւ.) Փետրվարի 25-ին։ Ներկայումս երբ հայկական կեանքն անլուր արհաւիրքների տակ ծանրացած տրնքում է, երբ ժամանակակից ընդաղջոսիկ ոէժիմն իր թունալից դրօշմն է կնքել հաւասարապէս թէ շինական և թէ քաղաքացու մասաւոր ու անտեսական կեանքի առաջադիմութեան ելևէջների վրա, երբ հայ գիւղացին դեռ ղղված իրան ճնացրած անսպասելի հարուածներից՝ գլուխը կորցրած իր անցեալ համեստ փառքի ողբն է յօրինում, երբ նա աւելի քան կարօտ է նիւթական մխիթարանքի—ահաւասիկ այս դէպքերում մի կաթիլ օժանդակութիւնն էլ բարեգործութիւն պէտք է համարել։ Օրբասօրէ հայի գինը բարձրանում է։

Անցեալ օրը իր այգում սպանված գտան Գանձակ քաղաքացի Սիմէոն Աբրահամեանցին. սպանութեան կասկածը ուղղվում էր նա՝ հեռացած է Գանձակից։

Երկէկ թուրքական Բաղում կազակները, ուզելով խուզարկել անցորդ թուրքերին, վերջիններից երկուսին՝ դիմադրութեան պատճառով՝ ծանր կերպով վիրաւորում են. դրանցից մէկը այսօր վախճանվել է։

Անցեալ շաբաթ բանից արձակեցին 21 հազար ռուբլի գրաւականով երկու բողոքիչ անմեղ-մեղաւորներին՝ երդուեալ-հաւատարմատար Նիկոլայ Բաբաբեկեանին և կալուածատէր Լևոն բէկ Մելիք-Մնացականեանին։ Շաբաթ օրը բանից արձակեցին այն 40 խանութպաններին, որոնք բանտարկված էին Լօլաձէի սպանութեան վայրում խանութներ ունենալու համար։

Կարագոյսունցեցի Մահարլամ Թաղրբրվերդի-օղլին գանդատվում է զարաղալուցի մի հայի վրա, մեղադրելով նրան գոմէշ գողութեան մէջ։

Այսօր այդ գործը քննվում էր տեղիս հաշտարար դատարանում։ Դատարանը քննելով գործը, գոմէշը ճանաչեց իբրև հայի սեփականութիւն և Թուրքի գանգատը Թողեց անհետևանք։ Թուրքը դուրս գալով դատարանից նախադասեց վերցնում է մի այլ Թուրքի հետ փընջի ու գնում։ Եաթնջու տէրը, նկատելով, որ եաթնջին տեղը չէ, վազում է Թուրքի յետից և քոթակ տալով բերում դատարան ու գողութեան մասին գանգատվում դատաւորին։ Վերջինս քննելով գործը հէնց տեղն ու տեղը գողին վեց ամիս բանտարկութեան դատապարտելով՝ ուղարկում է բանտ։

Սապան

ԷԿԶԵԿՈՒՏԻՑԻԱՆ ԴԱՐԱՂՇԼԱՂՈՒՄ

—

Փետրվարի 23-ին

Հայ-Թուրքական կռիւների և անցեալ տարվայ անբերրութեան շնորհիւ Դարաղշլաղ գիւղը, որը շրջապատված լինելով ամեն կողմից Թուրքական գիւղերով՝ հերոսաբար պաշտպանվել Թուրքերի մի շարք յարձակումներից, այսօր գտնվում է ամենաթշուառ դրութեան մէջ։ Այժմ գիւղում կան տասնեակ ընտանիքներ, որոնք երկու օրից մէկ են հաց ուտում։ Դուցէ ընթերցողին դա չափազանցութիւն երևայ, բայց և այնպէս, դա մեղ մեծ իրականութիւն է։ Տոդերիս գրողի մօտ եկաւ մի կին իր երկու երեխաներով և ասաց, որ ուղիղ երկու օր է երեխերքս հաց չեն կերել. բաս ի՞նչ կը գայ Շուշուց այն ալիւրը, որը պիտի ուղարկեն այն տեղից։ Շատ մարդիկ նոյնիսկ շալակով փայտ են տանում Շուշի (վերջինս գտնվում է Դարաղշլաղից 30 վերստի վրա) ծախում և մի քանի ֆունտ հաց գնում, բերում իրանց ընտանիքը կերակրում։ Աւելացրեք դրա վրա դանդաղ պետական տուրքեր, կալուածատիրող տասանորդը, որը Բաուէրի կողմից հրամայված է անյապաղ ժողովել և տարափոխիկ հիւանդութիւնները ու պտակերը լրիւ կը լինին։ Բայց քաղաղը չէ քաւականացել այդ պատուհասներով և նա խեղճ գարաղշլացիների գլխին աւելացրել է մի պատուհաս—էկզեկուցիա։

Ինչպէս յայտնի է, անցեալ տարվայ նոյեմբերի 1-ին Դարաղշլաղ գիւղից վերադառնալիս Շուշում սպանվել է կալուածատէր Սիւլէյման խան Շեկինսկին։ Գիւղացիների տուած բացատրութիւնը Բաուէրին և ոստիկանութեան կատարած քննութիւնը պարզել են, որ այդ սպանութիւնը կատարված է մի ոմն Աուշրի ձեռքով, և որ գարաղշլացիները ոչ մի առնչութիւն չունեն այդ սպանութեան հետ։ Ընդհակառակը գիւղացիները շատ զայրացած են այդ սպանութեան առիթով։

Անցել է այդ օրից երեք ամիս և ահա ամսոյս 18 ին ստացվում է Զանգեզուրի գաւառապետի հրամանը, որով նա հրամանագրում է տանուտէրին պարտաւոր՝ բոլոր անհրաժեշտ պարագաները կօղակների համար, որոնք կը գան գիւղը փետրվարի 21-ին։ Այդ օրը եկէ հարիւրեակ կօղակները, օֆիցեր Գալուբինսկու հետ, եկան գիւղը։ Վերջինս ձիուց իջնելուն պէս ասաց հետեւեալը. «Գենեռալ Բաուէրի հրամանով Դարաղշլաղ գիւղը ենթարկվում է էկզեկուցիայի մինչև այն ժամանակ, երբ կը տաք կուռ կազմակերպութեան անդամներին (члены боевой организаціи) կամ հազար ռուբլի տուգանք և գիւղի բոլոր զէնքերը։ Գիւղացիների հարցին՝ «Թէ մեր ո՞ր մեղքի համար է գիւղը ենթարկվում էկզեկուցիայի», պ. Գալուբինսկին ասաց հետեւեալը. «Անհերքելի կերպով ապացուցված է, որ Դարաղշլացում գոյութիւն ունի կուռ կազմակերպութիւն և այդ կազմակերպութիւնը պարապում է գինավաճառութեամբ և Շեկինսկու սպանութիւնը հէնց այդ կազմակերպութեան գործն էր։

Այդպիսի կազմակերպութիւն Դարաղշլաղում բնաւ գոյութիւն չունի, բայց թէ ինչպէս և ո՞ր տեղից են հնարել թէ Դարաղշլաղում այդպիսի կազմակերպութիւն կայ, դա գուցէ Աստծուն է յայտնի։

Այս գիշեր գիւղը խուզարկեցին, որի ժամանակ գտան մի բերան և մի գոլչակաս։ Այժմս գիւղումը ստեղծվել է մի այնպիսի գժոխային դրութիւն, որ ամենաուժեղ գրիչը նոյնիսկ չի կարող նկարագրել։

Դարաղշլացիներին օգնութիւն է հարկաւոր. Թող օգնէ ով ինչով կարող է։

Ա. Զ.

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

—

Բարսում գիւղ (Գանձ. գաւ.) Փետրվարի 25-ին։ Ներկայումս երբ հայկական կեանքն անլուր արհաւիրքների տակ ծանրացած տրնքում է, երբ ժամանակակից ընդաղջոսիկ ոէժիմն իր թունալից դրօշմն է կնքել հաւասարապէս թէ շինական և թէ քաղաքացու մասաւոր ու անտեսական կեանքի առաջադիմութեան ելևէջների վրա, երբ հայ գիւղացին դեռ ղղված իրան ճնացրած անսպասելի հարուածներից՝ գլուխը կորցրած իր անցեալ համեստ փառքի ողբն է յօրինում, երբ նա աւելի քան կարօտ է նիւթական մխիթարանքի—ահաւասիկ այս դէպքերում մի կաթիլ օժանդակութիւնն էլ բարեգործութիւն պէտք է համարել։ Օրբասօրէ հայի գինը բարձրանում է։

Գիւղացին, անկարող լինելով տարվայ աւատ ու էշան ժամանակաշրջանում իր տարեկան հացը ձեռք բերելու՝ կամայ ակամայ ենթարկվում է կեղեքման և ոչ չեն արդեօք իսկոյն կորչում նրա օգէկները։ Կօօպերատիվ միջոցով ձե

*

Վ. Մ. Հեսսէնը «Рус. Вѣд.» լրագրի մէջ գեղեցիկ կերպով նկարագրում է ժողովրդական ներկայացուցիչների առաջին հանդիպումը կառավարութեան հետ, թէ առաջին և թէ երկրորդ Դումայում։

Ես պարզ կերպով երևակայում եմ միջնակարգ բնակիչների, — ի հարկէ, ձախակողմեանը ևս,—զարմանքն ու նոյնիսկ շըփոթութիւնը, որ ծափահարում է աշխատաւոր պատգամաւորին և ամենատիպ պահանջում փոարվարին բոլորովին այնպէս, ինչպէս որ նա ծափահարում էր աշխատաւորին և ամենատիպ պահանջում ապրելի ամսին։

Առաջին Դուման կադետական էր, նա ակնոց չէր դնում ժողովրդի ձայնին. նա անզօր էր, որովհետև նրան պաշտպանութիւն չէր ցոյց տալիս պրոլետարիատը։ Բայց այնուամենայնիւ ամենատիպ նա միանգամից պահանջից, հէնց առաջին խօսքից։ Բայց երկրորդ Դուման։ Զէ՞ որ այդ «մեր» Դուման է,—«ախատաւորականների» Դուման, ժող.-սոցիալիստների, սոց.-յեղափոխականների և սոց.-դեմոկրատների Դուման. նրա պաշտպանութեան համար պատրաստ է պրոլետարիատը... Ինչու՞ նա չէ պահանջում։ Ինչու՞ է նա լուռ մնացել եւ միմիայն զարգացի բնակիչները, որոնք ուսել են հրապարակային ժողովների շօշայում, իւրացրել են բարեխղճաբար յեղափոխական զօրաձները, անզօր կերպով իրանց շուրջն են դիտում. առաջին անգամն է սկըսում նա նկատել, որ այդ անցած ամիսների ընթացքում,—այն է ապրիլից մինչև փետրվար,—շատ բան է փոխվել. հին հաւատը խախտվում է, նոր հաւատ է ծնվում։ Այո, այդ անցած ժամանակամիջոցում շատ բան է փոխվել։

Ի հարկէ, այդ հանգամանքը ներգործութիւն ունեցաւ պատգամաւորների վրա։

Նոր ընտրութիւնները կայացան։ Արտաքին պահպանութիւնը կատարեց իր գործը. ժողովուրդը ընտրեց ձախ Դուման, անհամեմատ կառավարութեան։ Բայց իր ընտրեալներին,—կադետներին, աշխատաւորներին, էս-դեկներին, և էս-էրներին,—ընտրողները տուեցին վճռական մի հրահանգ. «Պահպանեցէք Դուման»։ Այդ հրահանգը ժողովրդի նախընտրեալները չէին տացել, այդ հրահանգը երկրորդ Դումայի պատգամաւորները չեն ստանալ։

Նրանք կը պահպանեն Դուման։ Եւ որքան մեծ լինի նրան սպառնացող վտանգը, այնքան զգոյշ հոգածութեամբ և սիրայօժար կերպով Նրանք կը պահպանեն նրան։ Ահեղիչ աշխատանքներով կը զբաղվեն Դումայում միայն աշակողմեանները. Պուրիշկեվիչներն և Կրուշեվանները։ Նրանք կաշխատեն Դուման դարձնել ամբիոն քաղաքական ըւկցիայի, ազգային և ցեղական թշնամութիւնների համար։ Եւ Դումայի պաշտպանութեան համար, մոսկովեան տալով նեերքին եղբայրասպան կռիւները, ոտքի կը կանգնեն բոլոր նրանք, որոնց համար Դուման թանգ արժէ, որպէս գաւական քաղաքա-սոցիալական առաջադիմութեան համար։ Եւ այժմ արդէն կարելի է հաւատացած կերպով ասել. երկրորդ Դումայի «աշխատաւորը» նման չի լինիլ ալաղինեան աշխատաւորին, երկրորդ Դումայի կազմները կը շարունակեն այն գործը, որ սկսել էին առաջին Դումայի կազմները։

ԳՐԱՁԻ ԶԻՆՈՐԸ

Պատկեր իրական կեանքից

(Մուշեղ Տէր-Օհանեանի յիշատակին)

I

Թաւրիզի Արամեան դպրոցի Դ. դասարանի աշակերտ էր նա։ 15—16 տարեկան, ընքոյշ կազմուածքով, դէմքի նուրբ գծագրութեամբ, հաստատ և ամօթխած, բարի, աշխատասէր, ընդունակ և հեռաքրքիր մի պատանի։ Ամենքն էլ սիրում էին նրան—ուսուցիչ, վերակացու, տեսուչ, ընկեր, բարեկամ, ամենքը, ամենքը։

II

90-ական թուականներին Պարսկաստանում գէթ անուանականօրէն յեղափոխական չը լինելը մեծ ամօթ էր. չէ՞ որ տասնեակ ուսուցիչներ գլխաւորապէս այդ նպատակով էին արշաւում Պարսկաստան, չէ՞ որ նրանք իւրաքանչիւր տարի պէտք է իրանց գործունէութիւնը ցոյց տային «անդամների յանելեալ քանակով»... Դպրոցական բոլոր մեծ ու փոքր աշակերտներն էլ պատկանում էին այս և այն կուսակցութեան։ Միայն Մուշեղն էր անյողդող. նա ենթարկվելով ընկերների ծաղր ու ծանակին, բայց և այնպէս մնում էր անկուսակցական։—«Դեռ պէտք է հասկանալ և ապա միայն լինել»,—պատասխանում էր նա ընկերներին մինչև ականջները կարմրելով։

III

96 թ. նա աւարտեց Արամեան դպրոցը։ Նա թէև դարձեալ անկուսակցական էր, սակայն տրամադրութիւն էր ցոյց տալիս թեքվելու դէպի Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը։ Բանկ Օտօմանի ցոյցն ու Խանասորի արշաւանքը բաւականին ոգևորել էին նրան։ Սակայն մի միջադէպ սարսափեցրել և յետ էր մղել նրան։ Դա Թաւրիզում յայտնի դաշնակցական գործիչ Շէկոի սպանութիւնն էր, որ ամբողջ կերպով ընկաւ իր ընկերների ձեռքով լուացվելու, ապրնը երեսին քսած միջոցին։ Իմանալով գործի մանրամասնութիւնները, նա այնուհետև զգոյշ էր Դաշնակցութիւն բառը լսելիս։

IV

—Ես գիտեմ, սիրելիս,—ասաց նա մի անգամ ի պատասխան իմ նկատողութեանս,—ես գիտեմ, որ յեղափոխութեան մէջ այդպիսի անհատական դէպքեր, սխալանքներ անխուսափելի են, բայց և այնպէս՝ ես չեմ կարող ասել, երբ նոյն դաղափարի զինուորները ձեռք են բարձրացնում միմեանց վրա։ Օ՜, ես մեռնելուց չեմ վախենում, թող ինձ խողխողեն քիւրդերն ու ենիչէրները, թող ինձ ըկնան գայլերն ու բրընինները, թող ինձ կախաղան հանեն արիւնարբու բռնաւորները, ես չեմ սոսկայ, մահվան վերջին տաշտակին դնեմ մխիթարական մի ժպիտ կարձակեմ, բայց թէ ընկնել հարազատ եղբօրդ ձեռքով. ընկնել դաղափարի զինուորի դաշոյնից, երբ դու դաւաճան չես,—օ, այդ սոսկալի է, ես սարսափում եմ...

V

«Սիրելիս,—զրում էր նա ինձ անցեալ տարի,—ինչ անուն ուզում ես՝ տուր ինձ, բայց և այնպէս ես եկել եմ այն համոզման, որ յեղափոխութեան անունով հայի տունը քանդեցին, նրա բունն աւերեցին և այդ բարը արատաւորեցին։ Արիւն ու աւերած, մահ ու կոտրած սիրելուց զատ, սրբազրծվեց յեղափոխութիւնը տուր, տմարդի եղբայրասպանութեամբ. քանի՞ քանի հայրենիքին նուիրված, կենսունակ երիտասարդներ ընկան ամարգօրէն հարազատ ընկերների ձեռքով։ Բարբարոս քիւրդերի և հայաջինջ սուլթանի ձեռքով այնքան ջուխվի հայ երիտասարդներ չէն ընկել, որքան իրանց հարազատ ընկերների ձեռքով։ Հայ յեղափոխութեան պատմութիւնը մի ամօթի ու նախատինքի յաւերժացում պիտի լինի հայի համար։ Նախանձելի են մեզ համար այն ազգերը, որոնք տապկաւին քնած են»...

VI

Վերջերս նա մի համեստ գործակատար էր, թէև փոքր ինչ յոռետես, բայց լուրջ, խոհեմ, կշռադատող Կուլտուրական առաջադիմութեան կողմնակից, պրոգրեսիստ էր։ Որտեղ էլ բախտը և խոչէնին կամքը քշում էր նրան՝ Պարսկաստանի մի խուլ անկիւնում, թէ Անդրկասպեան երկրում, հաւաքում էր իր շուրջը տեղական երիտասարդներին, զբաղվում կրթական-կուլտուրական գործերով—գպրոց, թատրոն, երեկոյթ և նա կեանք էր մտցնում ամէն տեղ։ Ամենքն էլ կարճ միջոցում սիրոյ ամուր կապերով շաղկապվում էին նրա հետ, թէկուզ մեղմով յեղափոխական հարցերում տարակարծիք։ Ո՞վ կարող էր չը սիրել Մուշեղին։

VII

Ազատ ժամերը նա նուիրում էր լրագրական թղթակցութիւններին։ Նա կանգնած էր գրական զինուորի բարձր արժանապատուութեան վրա։ Ո՛չ մի հանգամանք չէր կարող ազդել նրա համեստ և անաչառ գրչին։ Ամենմի հասարակական հարցի հետ կապված երևոյթ նրա գրչից արտաբղխում էր փոտոգրաֆիական ճշտութեամբ, ազատ կողմնակի ազդեցութիւններից և իր իսկական ատրարութեամբ։ Եւ այդ իսկական ատրարությունն էր, որ ժամանակակից բոլենինների ճանկը ձգեց նրան...

VIII

«Մշակի» № 27-ում տպվում է Կրասնօվոդսկուց նրա մի թղթակցութիւնը՝ որը արդէն յայտնի է «Մշակի» ընթերցողներին։ Մի քանի օրից յետոյ և ահա ամենքին սիրելի Մուշեղը գնդակը կրծքում, մահվան տապտապի մէջ արտասվում է։ Օ՜հ, նախազգացում, նախազգացում... Նա սարսափում էր մահվան տապտապի վերջին արտասուքից, նա երանի էր տալիս ենիչէրների և քիւրդերի սրերով խողխողվածներին, գայլերի ու բրընինների ըկլոածներին, որովհետև նրանք մահվան վերջին տագնապում կը ժպտան, և իրը չարժանացաւ այդ ժպտին. մարդ բրընինները զրկեցին նրան այդ վերջին մխիթարութիւնից...։

IX

Ո՞վ է մեղաւոր։ Ընկած է դիակնացած՝ կեանքը, նոր նոյնը, համեստութիւնը, գրչի զինուորը, ոմ ձեռքով,—հարազատ եղբօր, նրա ձեռքով, որից սարսափում էր Մուշեղը։ Ո՞վ է պատասխանատու, մարդասպան-հրէշը։—Ո՛չ երբէք. գուցէ նա կարծել է ժամի մի շարժումով իր տառապող հայրենիքի բախտն է որոշում։—Մեղաւորը նրանք են, որոնք պատասխանատու են այդ գործողների բոլոր անցուդարձերին։ Եւ գլխաւոր մեղաւորը հայ հասարակութիւնն է, որ տակաւին սնուցանում է իր ծոցում մարդ-բրընինները...։

X

Սիրելի Մուշեղ! խոնարհվելով արիւնաներկ—մարմրիոն դիակիդ առաջ, ուսուցիչդ այսօր խոստովանվում է քո յաղթանակդ. նա չը կարողացաւ քեզ համոզել յեղափոխութեան մէջ այդ կարգի չարիքի անխուսափելիութիւնը. զու քո ամբիծ, անարատ և սուրբ արիւնովդ համոզեցիր այսօր նրան, որ «յեղափոխութիւն» բառը սրբազրծվում է մեր մէջ մարդ-բրընինների ձեռքով։ Ցաւերնական նախատինք եղբայրասպան բրընինների մարդ-դաղանների...։

XI

Ապակվում, անպատվում է դանապան, փոքրիկ լակէյը, կօշկարի աշակերտը. տրամվայի ծառայողը, բաղանիքի քիսային, խոհարարը, աղախինը և ահա նրա պաշտօնակիցները մի սիրտ մի հոգի՝ ոտքի են կանգնում, բաւարարութիւն պահանջում, իսկ մամուլի սպասաւորները, գրչի զինուորները... ինչ է պատանվել մամուլը, չէ՞ որ նրա անվեհեր զինուորն է ընկել, ինչու ձայն չէ բարձրացնում... Հա... երևի վախենում են... Խեղճ Մուշեղ...։

Լ. Լ.

ԹԱՏՐՕՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

«Արցունքի հովիտը» Ա. Անարոնեանի, դրամա 4 արարումով։

Անարոնեանի «Արցունքի հովիտը», որ ներկայացվեց հինգշաբթի, մարտի 1-ին, Թիֆլիսի Արտիստական Թատրոնում, նոր պիես է և առաջին անգամն է խաղացվում հայ բեմի վրա։

Այդ պիեսում հեղինակը մեծ տուրք է տուել սիմվոլական հովերին, որոնք ներկայումս որոշ տեղ են բռնում եւրոպական թատերական գրականութիւնում, օրինակ Պշեբեվսկու, Մեթերլինկի մասամբ Հաուպտմանի և ուրիշների հեղինակութիւնների մէջ։ «Արցունքի հովիտի» առաջին արարուածը գլխից-գլուխ սիմվոլական է, միւսները աւելի իրական։

Ասարոնեանի պիեսը կոչված է դրամա, սակայն նա դրամա չէ, այլ մի շարք տեսարաններ։ Իբրև թատերական գրուածք նա թոյլ է։ Զորս արարուածներից միայն երրորդի մէջ կայ գործողութիւն։ Միւսների մէջ կան զգացված և տպաւորիչ տեղեր. բայց ընդհանրապէս բոլոր գրուածքը զործում է աւելի պօէտական, աւելի բանաստեղծութեան տպաւորութիւն, քան պիեսի։

Պիեսը գրված է ճոխ լեզուով, ուժեղ շեշտերով, յուզիչ բանաձեւերով և պահանջում է լաւ արտասանութիւն դերասաններից կատարեալ տպաւորութիւն թողնելու համար։

Նրա հետաքրքրութիւնը հետևեալն է։ Հայաստանի չարաբաղդ գիւղի մի ընտանիք ունի մի քանի դաւակներ։ Նրանցից մէկը, Ասլանը, երիտասարդ ժամանակ հեռացել է գիւղից և երեսուն տարի է, որ չէ վերադարձել հայրենիք։ Օտար երկրում Ասլանը ծրագրել է իր հայրենի թշուառ երկրի ազատութեան յատակագիծը և ահա պիեսը ցոյց է տալիս մեզ նրա վերադարձը։ Ասլանը գտնում է իր եղբայրներին սպանված և հայրական ընտանիքը թշուառութեան ստոնված և իր ընկերներով քարոզում է գիւղերում և պատրաստում ժողովուրդը ապստամբական շարժման։ Սակայն գիւղի ուէսը իր համախոհներով չի համակրում Ասլանին, վտանգաւոր է գտնում նրա ծրագրի իրագործումը և ինքը աշխատում է խանգարել նրանց պլանները։ Ասլանը շարունակում է իր գործը, բայց ընդհանուր շարժման սկսվելու հէնց առաջին բոպէում գնդակահարվում է և մեռնում։

Պիեսը խաղի ժամանակ աւելի տրամաբանութիւններ էր առաջ բերում, հասարակութեան մէջ քան հեռաքրքրութիւն։ Հանդիսատեսներ չը կային, որոնք շահագրգռէին հանդիսականի ուշադրութիւնը։ Պիէսի իւրաքանչիւր բոպէն իրանով շատանում էր։ Տպաւորիչ էր Ասլանի հանդիպումը իր մօր հետ երեսուն տարվայ բացակայութիւնից յետոյ։

Հեղինակը մի քանի անգամ լեմ կանչվեց և ջերմ ողջունվեց։

Աբէլեան, որ կատարում էր Ասլանի դերը, աշխատել էր տալ կենսական գծեր հերոսին, բայց նա դարձեալ չէր ամբողջացրել տիպը։ Նա արտասանեց մի քանի կարևոր կտորներ շատ ուժեղ և զգացված կերպով։ Աբէլեանի ձայնը ներկայացման երկրորդ մասում խղված էր, ուստի նա զգուշանում էր աւելի բարձր ձայնից։

Տիկին Մայսուրեան Հիւրի դերում տուեց մի քանի լաւ տեսարաններ. ազդու և զգացված էին նրա արտայայտութիւնները արգելի մասին։

Տիկին Սիրանոյշ կարողացաւ տալ քնքոյշ ու սիրող կնոջ մէջ կատարված փոփոխութիւնը դէպի վրէժը և խստութիւնները։

Տիկին Մէլիքեան մեծ աջողութեամբ կատարեց Զինոն խելագար պառաւի դերը։ Թէ շարժումները և թէ խօսքերը արտայայտիչ էին։

Տիկին Վարդուհի զգացված խաղաց մօր դերը և երկրորդ գործողութեան մէջ ուժեղ տպաւորութիւն գործեց։

Տիկին Աւետեան Շողիկի դերում մի համակրելի, կարեկցութեան արժանի աղջիկ էր։

Յարութիւնեան ռէս Մնօի դերում կարողացաւ հանդէս բերել շատ բնական կենսական գծեր։

Զարիֆեան (Բարդէն) և Աւետեան (Սուրէն) քիչ նիւթ ունէին իրանց ձեռքին տիպեր ներկայացնելու համար, բայց եղածը կատարեցին բաւարար։

Միւսները նպատեցին սնոամբլին։ Մեղ համար անհասկանալի մնաց թէ ինչու՞ գիւղացիները թափթփում էին խոտի բեռը։ Մեր գիւղացիները խոտ կապել գիտեն և միայն իրրև բացառութիւն մէկը նրանցից կարող էր փոքր ինչ անշնորհք լինել։

Ընդհանրապէս երեսում էր, որ դերասանները լաւ էին պատրաստել իրանց դերերը։ Կային թերութիւններ զանազան տեղերում, բայց մեր խօսքը ընդհանուրի մասին է։

Այս ներկայացումով վերջացան այս տարվայ հայ դրամատիկական խմբի կանոնաւոր ներկայացումները։

Սիրող

—

Կրասնավոդսկ, փետրվարի 26-ին

Դերասան Սեւումեանը, տեղիս սիրողների մասնակցութեամբ, հանդուցեալ դերասան Պետրոսեանի 25-ամեայ բեմական գործունէութեան յիշատակին, յօգուտ հանգուցեալ արտիստի ընտանիքի, փետրվարի 24-ին տուեց մի ներկայացում—«Գիսկ. Երուանդ Բոզսեան» հեղինակութիւն Լ. Մանուէլեանի։ Ներկայացման սկզբում երիտասարդ դերասանը բառական կոնկրէտ դասախօսեց թատրօնի մասին, հայացք ձգելով նրա պատմութեան վրա, ապա հայ թատրոնը Կովկասում և վերջացրեց խօսելով հանդուցեալ դերասան Պետրոսեանի բեմական գործունէութեան մասին։ Խաղը ընդհանրապէս անցաւ սառնում։ Սիրողները պատրաստված էին լաւ և խաղում էին բաւական ներդաշնակ. աչքի էին ընկնում Տ. Զաւրթ (Գէլիա) օր. Մանուէլեան (Երանուհի) և պ. Դանիելեան (Սերգէյ)։ Պիէսան գրված էր խնամքով. ընդհանրապէս պ. Սեւումեանի վրա ակներև է չկոպչի ազդեցութիւնը։ Նա խաղում է մտածված, պարզ, մաքուր արտասանութեամբ և տեղին շեշտադրութեամբ։ Ներկայացումը անցաւ աշխոյժ և կենդանի։

Մի բան որ աւելի է աչքի ընկնում, այդ պիէսների ընտրութիւնն է. առհասարակ գաւառացիներին մերգրեսաները կերակրում են փտած պիէսներով, իսկ պ. Սեւումեանի գաւառը յետոյ, վերջապէս մենք էլ հնարաւորութիւն ունեցանք տեսնել մի քանի կանոնաւոր պիէսների ներդաշնակ ներկայացումներ։ Բայց ցանկալի էր, որ այդքան ուշ չը սկսեր ներկայացումը և մինչև ժամի 1-ը չը սատկեր հասարակութեանը ժողովարանում մնալ։ Սեւումեանին և դերասաններին հասարակութիւնը ժողովարանում մնալ Պ. Սեւումեանին և դերասաններին հասարակութիւնը վարձատրեց բուռն ծափահարութիւններով։

Այցելու

ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

VI

(Նամակ Մոսկվայից, փետրվարի 23ին)

Երէկ, էէս օրին՝ կայծակի արագութեամբ քաղաքի բոլոր մասերում լուր տարածվեց, որ Մոսկվայի համալարանի գանձարանում խոշոր էքսպրոպրիցիա է կատարվել։ Կամենալով մեր ընթերցողին աւելին մատիկից ծանօթացնել այդ հանցանօթ երևոյթի հետ, մայրաքաղաքի թերթերից քաղուածաբար տալիս ենք հետեւեալ տեղեկութիւնները։

Ամսիս 20 ին, Պետական Դումայի բացման օրը, համալսարանում պարապմունքներ չը լինելու պատճառով, պրոֆեսորները և ծառայողները առճիկներ չը տուացան։ Ամսիս 21-ին, համալսարանի գանձարանը մեծ փոշ մտաւ թէ պետական գանձարանից (համալսարանական կազմին առճիկներ բաշխելու) և թէ ուսանողներից, որոնք մտցնում էին երկրորդ կիսամեակի վճարը։

Սովորաբար բոլոր փողերը պահվում են առանձին մառանում (Кладовая), պատի մէջ ամրացած մի չայվղող երկաթեայ պանարանում։ Պարապմունքների և օպերացիաների ժամանակ, գանձապետը մառանից բերում է օրվայ ծախքերի համար անհրաժեշտ դումարը և յարմարութեան համար առանձին արկղիկների մէջ դարսում, որ գտնվում է մի տեղում։ Գանձարանին կից ընկած է մի մեծ դահլեճ, որից դէպի գանձարանը երկու դուռ է տարված,—մէկը ուսանողների և հասարակութեան այն մասի համար, որոնք գործ ունեն գանձարանում, իսկ միւսը դէպի գանձարանական մասը, ուր պատնէշի յետև նստած են լինում գանձապետն ու ծառայողները։ Այդ երկրորդ դուռը միմիայն վերջիններիս համար է և նրանք են էլ ու մուտք անում այդ դռնով։

Ուղիղ ժամը 12-ին, երբ համալսարանի շինութեան այդ մասում էին բոլոր ծառայողները և մօտ 40 ուսանող-ուսանողուհիներ, յանկարծ բոլորովին անսպասելի կերպով, 2 երիտասարդ մարդ մտան գանձարանական բաժինը և «руки вверх» բղաւելով, բոլորին սպառնացին տարաձայներով, որ տեղերից չը շարժվեն։ Այդ անկոչ հիւրերից մէկը, փոքրիկ պատուհանի միջոցով մտնում է այն մասը, որտեղ գտնվում էր գանձապետ Նեղեշով և հրամայելով ձեռքերը վեր բարձրացնել, սկսում է տանէրութիւն անել (хозяйничать) արկղիկների մէջ, որտեղ և փողերն էին պահվում։

Թէ այդ օրը Նեղեշով որքան փող էր վերցրել մառանից, յայտնի չէ, քանի որ անհրաժեշտ է ստուգել և ապա իմանալ, պարզ է սակայն, որ մօտ 30,000 ր. է եղել լեռած։ Ամբողջ ժամանակ ծառայողներն ու հասարակութիւնը շատ համեստ և առանց որևէ բողոք արտասանելու, իրանց ձեռքերը շարունակ դէպի վեր էին պահում և դիմադրութեան թեթև փորձի փորձ ցոյց չը տվին։ Սկզբում ծառայողներից մէկը, Կ. կարծում էր թէ հանաք են անում, երբ առաջարկեցին ձեռքերը վեր բարձրացնել. նա սխալված էր, մինչև մի ակնթարթը նա հաւատացել էր, որ դա հանաք չէ, այլ լուրջ գործ և երկիւղը այն ատիճան պատեց նրան, որ նա ընկաւ յատակի վրա և այդ դրութեան մէջ մնաց մինչև իսկ էքսպրոպրիատորների հեռանալուց յետոյ։

Բացի գանձարանական բաժինը մտած երկու հոգուց, ուրիշ երկու հոգի պահպանում էին դէպի գանձարանը տանող ներքնակի ելքը (выходъ) և երբ ծառայողներից մէկը սկսեց այդ սենեակի դուռը ծեծել, իմանալու համար թէ ինչ է կատարվում դիւանատան մէջ, նրանցից մէկը քաղաքավարի կերպով բացում է դուռը և յայտնում Գ.-ին. «Այստեղ չի կարելի, այստեղ ձեռքերը դէպի վեր...»

Էքսպրոպրիատորներից մէկը ուսանողական համազգեստ է եղել հագած, իսկ երկուսը ուսանողական գլխարկներ. բայց յետոյ ինչպէս պարզվեց, այդ այն երկու ուսանողների գողացված գլխարկներն էին, որոնք այդ ժամանակ աշխատում էին հանրաքանական կոմիսիայում։ Բացի այդ, այն մութ միջոցքում, որ համալսարանի դիւանատունը բաժանում է երկու մասի, կանգնած էին երկու էքսպրոպրիացիային մասնակցողներ, իսկ մէկ հոգի դէպի բակը տանող յետևի մուտքը։

Այդ օրը թաղում էին ուսանողների նախկին տեսուչ (инспекторъ) Փոմինսկուն, որի թաղման կարգը կատարվում էր համալսարանի եկեղեցում. թաղումից, տեղական թաղային վերակացու Կրօպինը, մտնում է համալսարանի դիւանատուն, որին ուղեկցում էր դանապանը։ Վերջինս մնում է միջանցքում, իսկ Կրօպին մտնում է միջանցքով առաջ և անցնում, որտեղ պահպանում էին էքսպրոպրիատորները։ Այդ ժամանակ ծառայող օրիորդներից մէկը օգնութեան է կանչում Կրօպինին և դանապանին, որ կողոպտում են, բայց այստեղ. մութ միջանցքից մի քանի անգամ արձակում են ատրճանակից և գնդակի երեք հարուածով գետին է գլորվում Կրօպինը։ Հանդուցեալ Կրօպինի հետ միաժամանակ, միջանցքն է մտնում համալսարանի պրիվատ-դոցենտ Ալէքսանդրովը, միջնորդելու, որ իրաւունք տան դանդիճը բանալու։ Ֆիզիքօ-մաթեմատական ընկերութեան համար, բայց, բախտի թերմամբ, կարգոնում է սեղմվել պատին և ցատկել վարչութեան ընդունելութեան դահլիճը։ Այդպիսով նա կարողանում է ազատվել մահից։

Ատրճանակներից արձակվելը, ըստ երևոյթին, ազդանշանն էր էքսպրոպրիացիայի գործողութիւնը շուտ վերջացնելու։ Ինչպէս երևում է, այդ հանգամանքը խանգարել է նրանց բոլոր փողերը վերցնելու. օրինակ, մի կապոց, որի մէջ կար 5,800 ր. բոլորովին ձեռք չէ տված։ Այնուամենայնիւ, էքսպրոպրիատորները կարողացել են տանել մօտ 20,000 ր. ըստ ոմանց 40—45,000 ր.։ Նրանք թռով 6 հոգի, եկել էին հասարակութեան հետ սովորական մուտքով և դուրս գնացել յետևի մուտքով, որտեղից ազատ կերպով կարելի էր անցնել և՛ Մոխայայա, և՛ Նիկիտսկայա փողոցները, և՛ Գոլգոբուկովսկի պերեուլոկը։

Այդ ժամանակ համալսարանի բակում վրեհում էր ուսանողների տարաձայնութիւն, որոնց, էքսպրոպրիատորները հեռանալուց, ատրճանակները ձեռքերին բռաւեցին. «Рукн вверхъ» սովորական խօսքերը նման դէպքերում։

Այս բոլորը կատարվել է 5 բոպէում, շատ հանդիստ կերպով, առանց որևէ աղմուկի։

Իսկոյն դէպքի վայրն են գալիս դատախազը և քննիչը, որոնք համապատասխան արձանագրութիւն են կազմում և ուսումնասիրութիւն, որ ամբողջովին շրջապատելով համալսարանի շէնքը, ոչ ոքի թոյլ չէը տալիս դուրս գալու համալսարանից։ Այնուհետև դուրս եկողներին մեծ խնամքով խուզարկեցին, բայց անհետևանք։

Շատերը պնդում են, որ էքսպրոպրիացիան կազմակերպված է յեղափոխական կազմակերպութիւններից մէկի նախաձեռնութեամբ և իբր թէ էքսպրոպրիատորների մէջ կան նաև իսկական ուսանողներ։ Մեր հաւաքած տեղեկութիւններից երևում է, որ այդ բոլորը անհիմն է և հետևանք հիւանդոտ երևակայութեան։

Մոսկվայի քաղաքապետ Բէյնբօտ, կառուցված էքսպրոպրիացիայի տիրոջ, համալսարանի տնօրէն պարոն պրոֆեսոր պ. Մենզբիրուն ուղարկել է հետևեալ նամակը, որի բովանդակութիւնն անհրաժեշտ ենք համարում առաջ բերել.—«Իմ հաւաքած ստենոգրամներից տեղեկութիւններից երևում է, որ համալսարանում, երբեմն միմիանդերի և երբեմն էլ ուսանողական զանազան կազմակերպութիւնների անուան տակ, մշտական տեղ են ունենում յեղափոխական ժողովներ, որոնց դրշի տակ հովանաւորութիւն են գտնում յեղափոխական կազմակերպութիւններ, տերրօրիստական և էքսպրոպրիացիական նպատակներ. ի նկատի ունենալով նաև, որ համալսարանում կայացող միտինգներում քննարկվում են կառավարութեան դէմ ուժեն տեսակ յեղափոխական կոչ. մղելու միջոցներ, ես, այդ ժողովների վրա գաղտնի հսկողութիւն պահպանելու նպատակով, ամսիս 9-ին, խնդրել էի կարգադրել, որ համալսարանի շինութիւնների յատակագիծը ինձ ուղարկեն, որպէսզի հնարաւորութիւն ունենամ օրինական միջոցներ ձեռք առնելու և ապահովելու ինձ յանձնված կառավարութեան գործը ինչպէս մայրաքաղաքում, այնպէս էլ համալսարանում, բայց ձերդ գերազանցութիւնը չը բարեհաճեց խնդրածս յատակագիծը ուղարկել ինձ, և այդպիսով ոչ մի աջակցութիւն չը ցոյց տուեց այդ գործում։ Այսօր, երբ տասնեակ ուսանողների ներկայութեամբ, ձերդ գերազանցութեան խնամքին յանձնված համալսարանի ուսանողների, կամ ուսանողական համազգեստ հագած մարդկանց միջոցով համալսարանի դրամարկղը կողոպտվում և օգնութեան շտապող թագային վերակացու Կրօպինը սպանվում է, ասացէք խնդրեմ, ձերդ գերազանցութիւնը դիմել է ինձ և զրամարկղի պահպանութեան համար օգնութիւն խնդրել։ Ի նկատի ունենալով վերոյիշեալը և ուշադրութեան առնելով այն, որ պ. Մանուէլով, Զերնով և Տրուբեցկոյ պրոֆեսորներից բաղկացած մի պատգամաւորութիւն գնացել է Պետերբուրգ, ժողովրդական լուսաւորութեան նախարարի և նախարարների խորհրդի նախագահի մօտ և միմիայն դրանից հետո համալսարանի մօտ գտնված ֆիւսուր ոստիկանական պօստը վերացվի, որպիսին նշանակել եմ տեղական պրիստաւի անձը հետևանքով պահելու ուսանողների այն վիրաւորանքներից, որ նրանք հասցնում են վերջինիս՝ իր պաշտօնական պարտականութիւնները կատարելու ժամանակ. դրա համար էլ ես, համաձայն ներքին գործոց նախարարի կարգադրութեան, ստիպված էի այդ պօստը վերացնել և այժմս, վերոյիշեալ ձեզ, ձերդ գերազանցութիւնից խնդրում եմ, որքան կարելի է շուտ ուղարկել համալսարանի շինութիւնների նախագիծը, որ դուք հրաժարվեցիք իր ժամանակին կատարելու խնդիրս և առանց որի ոչ մի հնարաւորութիւն չունեմ այս կամ այն աջակցութիւնը ցոյց տալ։

«Այս բոլորի հետ յարակցում եմ, որ քանի համալսարանի վարչութիւնը միջոցներ չէ ձեռք առել կողմնակի մարդկանց մուտքը համալսարան արգելելու համար և քանի նա, հակառակ իմ բազմիցս դիմումներին, միշտ հրաժարվել է ինձ դիմելու և օգնութիւն խնդրելու, ուստի յայտնում եմ, որ այսօրվայ դէպքի համար մաքսաչափ անգամ պատասխանատու չեմ ոստիկանարարության առաջ»։

Ճիշտ որ բիւրոկրատի լեզու, բիւրոկրատի մտածողութեան եղանակ և բիւրոկրատի գրելու տակտ։

Ինչպէս ընթերցողը տեսնում է, պ. Բէյնբօտ Մոսկվայի համալսարանի մասին այնպիսի գաղափար ունի կազմած, որպիսին ունեն սովորաբար բիւրոկրատիայի սպասաւորները։ Մոսկվայի համալսարանը, ըստ Բէյնբօտի, յեղափոխութեան կատարեալ բոյն է, քանի որ այնտեղ մշտական տեղի են ունենում յեղափոխական բնոյթ կրող ժողովներ, միտինգներ, որոնց դրշի տակ հովանաւորութիւն են գտնում յեղափոխական կազմակերպութիւններ, տերրօրիստական և էքսպրոպրիացիական նպատակներ։ Ի նկատի ունենալով նաև, որ համալսարանում կայացող միտինգներում քննարկվում են կառավարութեան դէմ ուժեն տեսակ յեղափոխական կոչ. մղելու միջոցներ, ես, այդ ժողովների վրա գաղտնի հսկողութիւն պահպանելու նպատակով, ամսիս 9-ին, խնդրել էի կարգադրել, որ համալսարանի շինութիւնների յատակագիծը ինձ ուղարկեն, որպէսզի հնարաւորութիւն ունենամ օրինական միջոցներ ձեռք առնելու և ապահովելու ինձ յանձնված կառավարութեան գործը ինչպէս մայրաքաղաքում, այնպէս էլ համալսարանում, բայց ձերդ գերազանցութիւնը չը բարեհաճեց խնդրածս յատակագիծը ուղարկել ինձ, և այդպիսով ոչ մի աջակցութիւն չը ցոյց տուեց այդ գործում։ Այսօր, երբ տասնեակ ուսանողների ներկայութեամբ, ձերդ գերազանցութեան խնամքին յանձնված համալսարանի ուսանողների, կամ ուսանողական համազգեստ հագած մարդկանց միջոցով համալսարանի դրամարկղը կողոպտվում և օգնութեան շտապող թագային վերակացու Կրօպինը սպանվում է, ասացէք խնդրեմ, ձերդ գերազանցութիւնը դիմել է ինձ և զրամարկղի պահպանութեան համար օգնութիւն խնդրել։ Ի նկատի ունենալով վերոյիշեալը և ուշադրութեան առնելով այն, որ պ. Մանուէլով, Զերնով և Տրուբեցկոյ պրոֆեսորներից բաղկացած մի պատգամաւորութիւն գնացել է Պետերբուրգ, ժողովրդական լուսաւորութեան նախարարի և նախարարների խորհրդի նախագահի մօտ և միմիայն դրանից հետո համալսարանի մօտ գտնված ֆիւսուր ոստիկանական պօստը վերացվի, որպիսին նշանակել եմ տեղական պրիստաւի անձը հետևանքով պահելու ուսանողների այն վիրաւորանքներից, որ նրանք հասցնում են վերջինիս՝ իր պաշտօնական պարտականութիւնները կատարելու ժամանակ. դրա համար էլ ես, համաձայն ներքին գործոց նախարարի կարգադրութեան, ստիպված էի այդ պօստը վերացնել և այժմս, վերոյիշեալ ձեզ, ձերդ գերազանցութիւնից խնդրում եմ, որքան կարելի է շուտ ուղարկել համալսարանի շինութիւնների նախագիծը, որ դուք հրաժարվեցիք իր ժամանակին կատարելու խնդիրս և առանց որի ոչ մի հնարաւորութիւն չունեմ այս կամ այն աջակցութիւնը ցոյց տալ։

«Այս բոլորի հետ յարակցում եմ, որ քանի համալսարանի վարչութիւնը միջոցներ չէ ձեռք առել կողմնակի մարդկանց մուտքը համալսարան արգելելու համար և քանի նա, հակառակ իմ բազմիցս դիմումներին, միշտ հրաժարվել է ինձ դիմելու և օգնութիւն խնդրելու, ուստի յայտնում եմ, որ այսօրվայ դէպքի համար մաքսաչափ անգամ պատասխանատու չեմ ոստիկանարարության առաջ»։

Ճիշտ որ բիւրոկրատի լեզու, բիւրոկրատի մտածողութեան եղանակ և բիւրոկրատի գրելու տակտ։

Ինչպէս ընթերցողը տեսնում է, պ. Բէյնբօտ Մոսկվայի համալսարանի մասին այնպիսի գաղափար ունի կազմած, որպիսին ունեն սովորաբար բիւրոկրատիայի սպասաւորները։ Մոսկվայի համալսարանը, ըստ Բէյնբօտի, յեղափոխութեան կատարեալ բոյն է, քանի որ այնտեղ մշտական տեղի են ունենում յեղափոխական բնոյթ կրող

ցանաձգութիւնից վիրաւորվել են երկու հայ, որոնց ո՞վ լինելը դեռ ևս անյայտ է։

—

Բազում, Բիբի-Էյբաթի նաւթարդիւնաբերական ընկերութեան հանքերի բանւորները մի քանի տնտեսական պահանջներ են առաջադրել ֆիրմայի ադմինիստրացիային և մի շաբաթ ժամանակ են նշանակել մտածելու, որից յետոյ բանւորները գործադուլ կանեն, եթէ միայն պահանջները չիրագործվեն։

—

Բայիլում ժողովրդական տունը բացվելուց յետոյ բանւորները այլ ևս չեն յաճախում երեկոյեան կուրսերին, որի շնորհիւ կարող է կուրսերը փակվել։

—

Զերնօվեոբոլի նաւթահանքից ոստիկանութեան օգնութեամբ արձակված են 60 բանւորներ։ Ցոյս կայ, որ հաշտութիւն կը կայանայ։

—

Նաւթարդիւնաբերողների ժողովին մասնակցող բանւորական պատգամաւոր Ալեքսանդր Սամարցեվը խնդրամասոյց է եղել քաղաքապետին, որպէսզի թոյլ տրվի իրան հրատարակել Բալախանում շաբաթական երկու անգամ բանւորական մի թերթ «Դուլօկ» անունով, որը պէտք է նուիրված լինի բանւորական պրոֆեսսիոնալ շարժմանը Ռուսաստանում և Եւրոպայում։ Լրագիրը լոյս է տեսնելու շաբաթ օրերը։ («Баку»)։

—

«Իրաւդ»-ի մէջ տպագրված է մի քանի տասնեակ ստորագրութիւններով Զանգեզուրի ՇԱՍ-ի մահմեդականների նամակը, որի մէջ նրանք խնդրում են բաղուեցիներից շուտով ուղարկել խոստացված նուիրատուութիւնները ու անհրաժեշտ ուտելեղէնները, առանց որոնց նրանք այլ ևս չեն կարող իրանց գոյութիւնը պահպանել։

—

Պետերբուրգից ստացված կարգադրութեան համաձայն Անդրկովկասի երկաթուղիների կառավարիչը յայտնել է բոլոր ծառայողներին, որ գնացքների մշտական ուշանալու պատճառով կառավարիչները և ագենտները տուգանքի կենթարկվեն։

—

Փետրվարի 24-ին, մօտաւորապէս երեկոյեան ժամի 7-ին, Շպալերնի փողոցով անցնող Պետական Դումայի պատգամաւորների խմբին մօտեցաւ մի ոմն և սկսեց նրանց հայհոյել փողոցային հայհոյանքներով ու սպառնալ նրանց բռունցքներով։ Փողոցում կանգնող բազմաթիւ ոստիկանները նայում էին այս տեսարանին և միջամտեցին միայն պատգամաւորների թախանձանքին պատասխանելու։ Միասին ոստիկանատուն գնալու առաջարկին պատգամաւորները հրաժարվեցին և պահանջեցին, որ ուղարկեն ոստիկանատուն անգամին, բայց այդ չիրագործվեց։ Այն ժամանակ բոլորը միասին գնացին Պետական Դումայի դիւանատունը, որտեղ և արձանագրութիւն կազմվեց։ Դրանից յետոյ անյայտ մարդուն բաց թողեցին։

(«Новь»)

—

Փետրվարի 23-ին տեղի ունեցաւ աշխատաւորի խմբի և գիւղացիական միութեան խորհրդի ժողովը, ուր քննվեց ժողովրդական ազատութեան ֆրակցիայի ներկայացուցիչներին կազմակերպվող բիւրոյի կազմի մէջ ընդունելու հարցը։ Խորհրդակցութիւնն արտայայտեց հ.-դ. եղբակցութիւնը, եթէ ժողովրդական ֆրակցիան չի հակաճառի։ («Новь»)

—

Բալախանում Նոբելի ընկերութեան նաւթահանքի բանւորները պահանջել են ֆիրմայի ադմինիստրացիայից բանւորներից իւրաքանչիւրի ռոճիկի 30% տալ տարեկան պարգև։ Երեք շաբաթ ժամանակ է նշանակված պատասխանելու համար։

—

Դեռ ևս Պետական Դումայի բացումը չը կատարված, Օրէնբուրգի, Ուֆայի և Կազանի մահմեդական հասարակութեան կողմից ընտրված պատգամաւորները ներկայացել են մինիստր նախագահ Մտոլիպինին և տուել են նրան մի տեղեկագիր, որով «խնդրում են վերացնել այն հրամանը, որի համաձայն մահմեդական դպրոցներում գործածվող դասագրքերը՝ փոխանակ արաբերէն տառերով գրվելու՝ պէտք է գրվեն ռուսերէն տառերով։ Մտոլիպինը մահմեդական պատգամաւորներին ընդունել է տհաճութեամբ և ասել նրանց. «Այս խնդրագրով ինձ դիմել էք դուք առաջնորդված միայն քաղաքական նկատումներով։ Ձեր այս դիմումի մէջ խրախուսել է ձեզ կադետների կուսակցութիւնը, որովհետև մահմեդականների մեծամասնութիւնը պատկանում է այդ կուսակցութեանն։ Այնուհետև Մտոլիպինը դանդատվել է մահմեդական մամուլից այն պատճառով, որ թուրք մամուլը յեղափոխութեան կողմնակից է։ Ցիշեալ պատգամաւորները գրան պատասխանել են. «Մեր այս խնդրագիրը վերաբերվում է միայն մահմեդական դպրոցներին և դպրոցներում գործածվող դասագրքերի ձեռնարկների ռուսերէն տառերով չը պատրաստվելուն։ Մեր դիմումի մէջ, հետևաբար, ոչքաղաքական դիտում կայ և ոչ էլ կանդեսների ազդեցութիւն ու միջամտութիւն։ Այդ պատասխանից յետոյ միայն Մտոլիպինը մի փոքր մեղմացել է։ Տեսակցութիւնը տեւել է մօտ 40 րոպէ։ Մտոլիպինը յայտնել է դասագրքերի արաբերէն տառերով լինելու հարցի մասին, որ մայիս ամսին կը կազմվի մի առանձին յանձնաժողով դրա ուիթով։ Հետևաբար օրը մահմեդական պատգամաւորները ներկայացել են նոյնպէս ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրին և, ժամ ու կէս տեւող մի տեսակցութեան ընթացքում, խնդրել են դպրոցական մի քանի կանոնների բարեփոխութիւնը։

—

Մայրաքաղաքի թերթերը հաղորդում են, որ փետրվարի 22-ին Պետական Դումայի անդամների շրջանում իբրև լուր պատում էր այն խօսակցութիւնը՝ իբրև թէ մինիստրների Խորհրդի զեկուցագիրն, որը պիտի ներկայացվի Պետական Դումային, իր մէջ չէ պարունակելու մինիստրութեան այն ծրագիրը՝ ինչ որ էր Գոբեմիկինի ժամանակ. սակայն այդ զեկուցագիրն կը մատանշէ օրէնքի այն կէտերը, որոնց հիման վրա Պետական Դուման են մտցվում մի շարք օրինագծեր, որոնք մշակված են մինիստրների կողմից։ Այդ զեկուցագիրի վերջում յայտնվում է այն ցանկութիւնը, որ Պետական Դուման շուտափոյթ քննութեան առնէ ներկայացված օրինագծերը։ Ինքնըստինքեան այդ զեկուցագիրն ոչ մի մարդ կանաւորված ուսանողների առիթով ագիտացիա մղելու։ Այդ պատճառով քաղաքապետը հարցրել է բեկտորից, թէ ո՞վ է նրանց թոյլ տուել գնալու։ Բեկտորը պատասխանել է, որ թոյլտուութիւնը տրված էր Ուստինովի միջնորդութեան համաձայն, բայց ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրի հետ այդ առիթով բանակցելուց յետոյ, նա յետ է վերցրել թոյլտուութիւնը։ Քաղաքապետը միջոցներ է ձեռք առել, որպէսզի արտակարգ գնացքը չը ճանապարհվի Մոսկվայից։ Ուստինովին չեն կարողացել ոչ մի տեղ գտնել։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 28 փետրվարի։ Փետրվարի 28-ին ցերեկը Պետերհոֆի պրոսպեկտի վրա ուսանողական զլխարկ հագած մի երիտասարդ՝ բազմաթիւ ամբոխ հաւաքած իր շուրջը, ճառ էր արտասանում, երբ գօրօղովյը առաջարկեց նրան կարգը չը խանգարել։ Երիտասարդը երկու անգամ գնդակ արձակեց գօրօղովյի վրա։ Կարճառև հաղածանքից յետոյ նրան բռնեցին և պարզվեց որ նա գիւղացի է Զախարով ազգանունով։ Դնդակից ոչ ոք չէ վնասվել։

—Գեներալ Մինի սպանութեան ժամանակ կալանաւորված Պետերբուրգի ուսանող 19 ամեայ Բիմգայլոյին դատաստանական պալատը դատապարտել է 4 տարվայ բանտարկութեան բերդում։

ԵԿԱՏԵՐԻՆՕԴԱՐ, 28 փետրվարի։ Ռոմանովկի գիւղի բնակիչները, որ ուզում էին ինքնադատաստան ենթարկել Կավկազկայա կայարում երկաթուղային ծառայողին գնդակահար անող օֆիցեր Զախարբէգովին, համոզվելով որ օֆիցերը անմեղ է եղել, թալով 10,000 հոգի հեռագրով դիմել են շրջանի կառավարչին, խնդրելով ազատել օֆիցերին և կալանաւորել երկաթուղու կասսիր Գօնչարովին, որ կռիւ է սկսել օֆիցերի հետ։ Օֆիցերին ազատելու մասին խնդրում են և իր վաշտի զինուորները, որոնք մատանշում են, որ օրէնքով օֆիցերը պարտաւոր էր կրակելու, երբ ամբոխը նրան զինաթափ էր անում։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 28 փետրվարի։ Պաշտօնական։ Փետրվարի 27-ի նիստում մինիստրների խորհուրդը իրաւունք է տուել առևտրի մինիստրութեանը սեպհական իշխանութեամբ հաստատելու այնպիսի ընկերութիւնների կանոնադրութիւնները, որոնք անմիջական կապ ունեն առևտրի և արդիւնաբերութեան հետ, որոնք սակայն իրանց հիմունքներով դուրս են 1906 թւի մարտի 4-ի իրաւասութեան սահմաններից, օրինակ զանազան արդիւնաբերական ընկերութիւններ հիմնելը, որոնք ակցիոներական ընկերութիւնների բնաւորութիւն չունեն, համագումարների և հրապարակական զրաստիսութիւնների թոյլտուութիւնը։

—Մինիստրների խորհուրդի փետրվարի 27-ի նիստում հաւանութիւն է ստացել երկրագործական գլխաւոր վարչութեան մշակած օրինագիծը ֆիլոքսերայի և վարդը փչացնող ուրիշ հիւանդութիւնների առաջն առնելու համար։ Մտադրութիւն կայ դրա դէմ կռուելու ամբողջ գործը, որպեղ հնարաւոր է, յանձնել տեղական այգեպետերի և գինեգործների կողմից յատուկ կազմված կոմիտեներին, իսկ զեմստվոյին նահանգներում՝ զեմստվոյին հատատութիւններին։

—Մինիստրների խորհուրդը փետրվարի 27-ի նիստում ուղիղ է համարել ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրի կարծիքը՝ Բեսարաբիայի, Խերսոնի, Տաւրիկեան, Եկատերինոսլավի և Վոլինի նահանգների ու Դոնի զորաշրջանի նախկին դպրոցների զիւղերի զերմանական դպրոցներում թոյլ տալ դասաւանդելու զերմաներէն լեզուով տարրական կրթութեան բոլոր առարկաները բացի ռուսերէն լեզուից, պատմութիւնից և աշխարհագրութիւնից։ Մինիստրին է վերապահվում տարածելու այդ միջոցը ուրիշ տեղերում ևս, եթէ որ այդ մասին խնդրատուոյց կը լինեն։

1 մարտի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 1 մարտի։ 1866 թւականի նեղքին փոխառութեան երկրորդ 5% խաղատոմսերի մարտի 1-ին կատարված խաղարկութեան ժամանակ գլխաւոր գումարները տարել են հետևեալ խաղատոմսերը. 200 հազար ռուբլին 3124/25-ը, 75 հազարը—5197/35, 40 հազարը՝ 1029/6, 25 հազարը՝ 1650/24, 10 հազարական ռուբլիները՝ 139/40, 17024/4, 15972/45, 8-հազարական ռուբլիներ՝ 2833/39, 8110/17, 16190/47, 6407/39, 17061/1։ 5 հազարական ռուբլիներ՝ 10184/2, 7393/39, 16269/23, 1309/14, 3572/15, 8203/24, 14925/23, 13970/45։ Հազարական ռուբլիները՝ 807/32, 10643/31, 8841/16, 6900/40, 13782/45, 5092/31, 4484/36, 1668/30, 18105/36, 6556/49, (?) (այդ թիւը հեռագրում ջնջված է եղել) 6262/48, 6156/42, 10689/41, 9688/12, 1380/6, 1832/11, 16014/34, 317/26, 18781/41, 14856/42։

2 մարտի

ՀԵԼՍԻՆԳՖՈՐՍ, 1 մարտի։ Ռուսաստանի անբերրութիւնից վնասվածների համար նըպաստներ հանգանակող տեղական մանաժողովը բարեգործական զուարճութիւնների կազմակերպութեամբ հաւաքել է 50,000 մարկ զումարից աւելի, իսկ ստորագրութիւնների միջոցով՝ 100,000 մարկ։ Բաղմաթիւ նուիրաբերութիւններ են ստացվում Ֆինլանդիայի ուրիշ քաղաքներից նոյնպէս։

ԼՕՆԴՕՆ, 1 մարտի։ Հայաքների պալատում Սմիսոնի հարցապնդումին Պարկասանի գործերի վերաբերմամբ Ռուսաստանի հետ բանակցելու մասին, Բենսֆիլդը պատասխանել է, որ բանակցութիւնները դեռ չեն վերջացել։ Ապա իրլանդացի Խէդաուն առարտակարգ գնացքով իբր թէ գիտական նըպատակի համար։ Բայց իրօք Նրանց գնալու նպատակն էր զօրօղովյի սպանութեան հետևանքներ մասին։ Ինքնաշարժը ուսանողների առիթով ագիտացիա մղելու։ Այդ պատճառով քաղաքապետը հարցրել է բեկտորից, թէ ո՞վ է նրանց թոյլ տուել գնալու։ Բեկտորը պատասխանել է, որ թոյլտուութիւնը տրված էր Ուստինովի միջնորդութեան համաձայն, բայց ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրի հետ այդ առիթով բանակցելուց յետոյ, նա յետ է վերցրել թոյլտուութիւնը։ Քաղաքապետը միջոցներ է ձեռք առել, որպէսզի արտակարգ գնացքը չը ճանապարհվի Մոսկվայից։ Ուստինովին չեն կարողացել ոչ մի տեղ գտնել։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 28 փետրվարի։ Փետրվարի 28-ին ցերեկը Պետերհոֆի պրոսպեկտի վրա ուսանողական զլխարկ հագած մի երիտասարդ՝ բազմաթիւ ամբոխ հաւաքած իր շուրջը, ճառ էր արտասանում, երբ գօրօղովյը առաջարկեց նրան կարգը չը խանգարել։ Երիտասարդը երկու անգամ գնդակ արձակեց գօրօղովյի վրա։ Կարճառև հաղածանքից յետոյ նրան բռնեցին և պարզվեց որ նա գիւղացի է Զախարով ազգանունով։ Դնդակից ոչ ոք չէ վնասվել։

—Գեներալ Մինի սպանութեան ժամանակ կալանաւորված Պետերբուրգի ուսանող 19 ամեայ Բիմգայլոյին դատաստանական պալատը դատապարտել է 4 տարվայ բանտարկութեան բերդում։

ԵԿԱՏԵՐԻՆՕԴԱՐ, 28 փետրվարի։ Ռոմանովկի գիւղի բնակիչները, որ ուզում էին ինքնադատաստան ենթարկել Կավկազկայա կայարում երկաթուղային ծառայողին գնդակահար անող օֆիցեր Զախարբէգովին, համոզվելով որ օֆիցերը անմեղ է եղել, թալով 10,000 հոգի հեռագրով դիմել են շրջանի կառավարչին, խնդրելով ազատել օֆիցերին և կալանաւորել երկաթուղու կասսիր Գօնչարովին, որ կռիւ է սկսել օֆիցերի հետ։ Օֆիցերին ազատելու մասին խնդրում են և իր վաշտի զինուորները, որոնք մատանշում են, որ օրէնքով օֆիցերը պարտաւոր էր կրակելու, երբ ամբոխը նրան զինաթափ էր անում։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 28 փետրվարի։ Պաշտօնական։ Փետրվարի 27-ի նիստում մինիստրների խորհուրդը իրաւունք է տուել առևտրի մինիստրութեանը սեպհական իշխանութեամբ հաստատելու այնպիսի ընկերութիւնների կանոնադրութիւնները, որոնք անմիջական կապ ունեն առևտրի և արդիւնաբերութեան հետ, որոնք սակայն իրանց հիմունքներով դուրս են 1906 թւի մարտի 4-ի իրաւասութեան սահմաններից, օրինակ զանազան արդիւնաբերական ընկերութիւններ հիմնելը, որոնք ակցիոներական ընկերութիւնների բնաւորութիւն չունեն, համագումարների և հրապարակական զրաստիսութիւնների թոյլտուութիւնը։

—Մինիստրների խորհուրդի փետրվարի 27-ի նիստում հաւանութիւն է ստացել երկրագործական գլխաւոր վարչութեան մշակած օրինագիծը ֆիլոքսերայի և վարդը փչացնող ուրիշ հիւանդութիւնների առաջն առնելու համար։ Մտադրութիւն կայ դրա դէմ կռուելու ամբողջ գործը, որպեղ հնարաւոր է, յանձնել տեղական այգեպետերի և գինեգործների կողմից յատուկ կազմված կոմիտեներին, իսկ զեմստվոյին նահանգներում՝ զեմստվոյին հատատութիւններին։

—Մինիստրների խորհուրդը փետրվարի 27-ի նիստում ուղիղ է համարել ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրի կարծիքը՝ Բեսարաբիայի, Խերսոնի, Տաւրիկեան, Եկատերինոսլավի և Վոլինի նահանգների ու Դոնի զորաշրջանի նախկին դպրոցների զիւղերի զերմանական դպրոցներում թոյլ տալ դասաւանդելու զերմաներէն լեզուով տարրական կրթութեան բոլոր առարկաները բացի ռուսերէն լեզուից, պատմութիւնից և աշխարհագրութիւնից։ Մինիստրին է վերապահվում տարածելու այդ միջոցը ուրիշ տեղերում ևս, եթէ որ այդ մասին խնդրատուոյց կը լինեն։

1 մարտի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 1 մարտի։ 1866 թւականի նեղքին փոխառութեան երկրորդ 5% խաղատոմսերի մարտի 1-ին կատարված խաղարկութեան ժամանակ գլխաւոր գումարները տարել են հետևեալ խաղատոմսերը. 200 հազար ռուբլին 3124/25-ը, 75 հազարը—5197/35, 40 հազարը՝ 1029/6, 25 հազարը՝ 1650/24, 10 հազարական ռուբլիները՝ 139/40, 17024/4, 15972/45, 8-հազարական ռուբլիներ՝ 2833/39, 8110/17, 16190/47, 6407/39, 17061/1։ 5 հազարական ռուբլիներ՝ 10184/2, 7393/39, 16269/23, 1309/14, 3572/15, 8203/24, 14925/23, 13970/45։ Հազարական ռուբլիները՝ 807/32, 10643/31, 8841/16, 6900/40, 13782/45, 5092/31, 4484/36, 1668/30, 18105/36, 6556/49, (?) (այդ թիւը հեռագրում ջնջված է եղել) 6262/48, 6156/42, 10689/41, 9688/12, 1380/6, 1832/11, 16014/34, 317/26, 18781/41, 14856/42։

2 մարտի

ՀԵԼՍԻՆԳՖՈՐՍ, 1 մարտի։ Ռուսաստանի անբերրութիւնից վնասվածների համար նըպաստներ հանգանակող տեղական մանաժողովը բարեգործական զուարճութիւնների կազմակերպութեամբ հաւաքել է 50,000 մարկ զումարից աւելի, իսկ ստորագրութիւնների միջոցով՝ 100,000 մարկ։ Բաղմաթիւ նուիրաբերութիւններ են ստացվում Ֆինլանդիայի ուրիշ քաղաքներից նոյնպէս։

ԼՕՆԴՕՆ, 1 մարտի։ Հայաքների պալատում Սմիսոնի հարցապնդումին Պարկասանի գործերի վերաբերմամբ Ռուսաստանի հետ բանակցելու մասին, Բենսֆիլդը պատասխանել է, որ բանակցութիւնները դեռ չեն վերջացել։ Ապա իրլանդացի Խէդաուն առարտակարգ գնացքով իբր թէ գիտական նըպատակի համար։ Բայց իրօք Նրանց գնալու նպատակն էր զօրօղովյի սպանութեան հետևանքներ մասին։ Ինքնաշարժը ուսանողների առիթով ագիտացիա մղելու։ Այդ պատճառով քաղաքապետը հարցրել է բեկտորից, թէ ո՞վ է նրանց թոյլ տուել գնալու։ Բեկտորը պատասխանել է, որ թոյլտուութիւնը տրված էր Ուստինովի միջնորդութեան համաձայն, բայց ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրի հետ այդ առիթով բանակցելուց յետոյ, նա յետ է վերցրել թոյլտուութիւնը։ Քաղաքապետը միջոցներ է ձեռք առել, որպէսզի արտակարգ գնացքը չը ճանապարհվի Մոսկվայից։ Ուստինովին չեն կարողացել ոչ մի տեղ գտնել։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 28 փետրվարի։ Փետրվարի 28-ին ցերեկը Պետերհոֆի պրոսպեկտի վրա ուսանողական զլխարկ հագած մի երիտասարդ՝ բազմաթիւ ամբոխ հաւաքած իր շուրջը, ճառ էր արտասանում, երբ գօրօղովյը առաջարկեց նրան կարգը չը խանգարել։ Երիտասարդը երկու անգամ գնդակ արձակեց գօրօղովյի վրա։ Կարճառև հաղածանքից յետոյ նրան բռնեցին և պարզվեց որ նա գիւղացի է Զախարով ազգանունով։ Դնդակից ոչ ոք չէ վնասվել։

—Գեներալ Մինի սպանութեան ժամանակ կալանաւորված Պետերբուրգի ուսանող 19 ամեայ Բիմգայլոյին դատաստանական պալատը դատապարտել է 4 տարվայ բանտարկութեան բերդում։

ԵԿԱՏԵՐԻՆՕԴԱՐ, 28 փետրվարի։ Ռոմանովկի գիւղի բնակիչները, որ ուզում էին ինքնադատաստան ենթարկել Կավկազկայա կայարում երկաթուղային ծառայողին գնդակահար անող օֆիցեր Զախարբէգովին, համոզվելով որ օֆիցերը անմեղ է եղել, թալով 10,000 հոգի հեռագրով դիմել են շրջանի կառավարչին, խնդրելով ազատել օֆիցերին և կալանաւորել երկաթուղու կասսիր Գօնչարովին, որ կռիւ է սկսել օֆիցերի հետ։ Օֆիցերին ազատելու մասին խնդրում են և իր վաշտի զինուորները, որոնք մատանշում են, որ օրէնքով օֆիցերը պարտաւոր էր կրակելու, երբ ամբոխը նրան զինաթափ էր անում։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 28 փետրվարի։ Պաշտօնական։ Փետրվարի 27-ի նիստում մինիստրների խորհուրդը իրաւունք է տուել առևտրի մինիստրութեանը սեպհական իշխանութեամբ հաստատելու այնպիսի ընկերութիւնների կանոնադրութիւնները, որոնք անմիջական կապ ունեն առևտրի և արդիւնաբերութեան հետ, որոնք սակայն իրանց հիմունքներով դուրս են 1906 թւի մարտի 4-ի իրաւասութեան սահմաններից, օրինակ զանազան արդիւնաբերական ընկերութիւններ հիմնելը, որոնք ակցիոներական ընկերութիւնների բնաւորութիւն չունեն, համագումարների և հրապարակական զրաստիսութիւնների թոյլտուութիւնը։

—Մինիստրների խորհուրդի փետրվարի 27-ի նիստում հաւանութիւն է ստացել երկրագործական գլխաւոր վարչութեան մշակած օրինագիծը ֆիլոքսերայի և վարդը փչացնող ուրիշ հիւանդութիւնների առաջն առնելու համար։ Մտադրութիւն կայ դրա դէմ կռուելու ամբողջ գործը, որպեղ հնարաւոր է, յանձնել տեղական այգեպետերի և գինեգործների կողմից յատուկ կազմված կոմիտեներին, իսկ զեմստվոյին նահանգներում՝ զեմստվոյին հատատութիւններին։

—Մինիստրների խորհուրդը փետրվարի 27-ի նիստում ուղիղ է համարել ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրի կարծիքը՝ Բեսարաբիայի, Խերսոնի, Տաւրիկեան, Եկատերինոսլավի և Վոլինի նահանգների ու Դոնի զորաշրջանի նախկին դպրոցների զիւղերի զերմանական դպրոցներում թոյլ տալ դասաւանդելու զերմաներէն լեզուով տարրական կրթութեան բոլոր առարկաները բացի ռուսերէն լեզուից, պատմութիւնից և աշխարհագրութիւնից։ Մինիստրին է վերապահվում տարածելու այդ միջոցը ուրիշ տեղերում ևս, եթէ որ այդ մասին խնդրատուոյց կը լինեն։

1 մարտի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 1 մարտի։ 1866 թւականի նեղքին փոխառութեան երկրորդ 5% խաղատոմսերի մարտի 1-ին կատարված խաղարկութեան ժամանակ գլխաւոր գումարները տարել են հետևեալ խաղատոմսերը. 200 հազար ռուբլին 3124/25-ը, 75 հազարը—5197/35, 40 հազարը՝ 1029/6, 25 հազարը՝ 1650/24, 10 հազարական ռուբլիները՝ 139/40, 17024/4, 15972/45, 8-հազարական ռուբլիներ՝ 2833/39, 8110/17, 16190/47, 6407/39, 17061/1։ 5 հազարական ռուբլիներ՝ 10184/2, 7393/39, 16269/23, 1309/14, 3572/15, 8203/24, 14925/23, 13970/45։ Հազարական ռուբլիները՝ 807/32, 10643/31, 8841/16, 6900/40, 13782/45, 5092/31, 4484/36, 1668/30, 18105/36, 6556/49, (?) (այդ թիւը հեռագրում ջնջված է եղել) 6262/48, 6156/42, 10689/41, 9688/12, 1380/6, 1832/11, 16014/34, 317/26, 18781/41, 14856/42։

2 մարտի

ՀԵԼՍԻՆԳՖՈՐՍ, 1 մարտի։ Ռուսաստանի անբերրութիւնից վնասվածների համար նըպաստներ հանգանակող տեղական մանաժողովը բարեգործական զուարճութիւնների կազմակերպութեամբ հաւաքել է 50,000 մարկ զումարից աւելի, իսկ ստորագրութիւնների միջոցով՝ 100,000 մարկ։ Բաղմաթիւ նուիրաբերութիւններ են ստացվում Ֆինլանդիայի ուրիշ քաղաքներից նոյնպէս։

ԼՕՆԴՕՆ, 1 մարտի։ Հայաքների պալատում Սմիսոնի հարցապնդումին Պարկասանի գործերի վերաբերմամբ Ռուսաստանի հետ բանակցելու մասին, Բենսֆիլդը պատասխանել է, որ բանակցութիւնները դեռ չեն վերջացել։ Ապա իրլանդացի Խէդաուն առա-

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԴՈՒՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

28 փետրվարի

ՈՒՄԱՆ, 27 փետրվարի։—Կիէվի դատաստանական պալատի սենատոր դասատանական պալատի սենատոր դասային ներկայացուցիչների մասնակցութեամբ քննել է Պետական Դումայի նախկին անդամ Ֆրենկելի գործը, որ մեղադրվում էր 1906 թւի յունիսին հակակառավարչական բրոշիւրներ տարածելու համար, դատապարտելով նրան 2 տարվայ բանտարկութեան բերդի մէջ։ Գործը քննվել է դռնփակ։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 27 փետրվարի։ Դրաւված են ու դաղարեցված, արտակարգ պահպանողութեան ամբողջ տեղութեան ժամանակ, սոցիալիստական «Новый Лучъ», «Трибуна» «Новыя Силы» լրագրները։

ՆԻԺՆԻ-ՆՈՎԳՈՐՈԴ, 27 փետրվարի։ Զօրքերի հրամանատարի կողմից վաւերացված դատարանի դատավճիռը, չորս կողոպտիչներին մահվան պատժի ենթարկելու մասին կախաղանի հանելով, Նիժնի-Նովգորոդի և նրա նահանգի պատգամաւորների միջնորդութեան շնորհիւ, փոխել են։

ԿԱԶԱՆ, 27 փետրվարի։ Ուսանողական օբսորուկցիայի պատճառով՝ պրոֆեսորների խորհուրդը որոշեց փակել համալարանը։

ՏՈՒԼՈՆ, 28 փետրվարի։ «Իէնա» ռազմանաւի վրա պատահած դժբաղդութեան ժամանակ սպանվել է նաւի կապիտան Ագիգարը։ Մինչև այժմ չեն գտնվել 7 սպայ, երկու զարգմարին, բժիշկը և աւագ մեքենայապետը։ Ծովապետ Մանսերվոնը թեթև վիրաւորված է։ Սպանվածների թիւը մօտ 100 հոգի է, սակայն պաշտօնական տեղեկութիւնները չափազանցացրած են համարում այդ թիւը։ Հիւանդանոցներում տեղաւորված են 150 վիրաւորներ։ «Իէնայի» վրա առաջացած հրդեհը հանգցրված է։ Ռազմանաւը բոլորովին անպետքացել է։

1 մարտի

ԽԱՐԿՈՎ, 28 փետրվարի։ Այսօր ժամի 12-ին Կաբաղինսկայա փողոցի վրա գտնվող Բուտացկինի տանը, ուսանողների բնակարանում խուզարկութիւն կատարելիս, ռումբի պայթիւնից սպանվել է ժանդարմների բոմբոսը Սվիմերսկին, պրիստաւի օգնական Ֆէօդորովը և մի գօրօղովյ։ Երկու գօրօղովյներ ծանր վիրաւորված են, երկուսն էլ թեթև։ Սպանվել են նոյն բնակարանում եղած անծանօթներից երկու հոգի, երեքն էլ ծանր վիրաւորվել են։ Դէպքի տեղը շրջապատված է զօրքերով։

ԵԱՐՕՍԼԱՎԼ, 28 փետրվարի։ Ցերեկվայ ժամի 12-ին մի անծանօթ երիտասարդ ուսանողական համազգեստով ներկայանում է Եարոսլավլի նահանգապետ Բիմակի-Կօսակովին և առաջարկում ուսանողական համերգի մի առնսակ Դեմիտովսկի լիցէի ուսանողների կողմից։ Առաջարկելով երիտասարդին նստել՝ նահանգապետը սկսում է հարց տալ համերգի առիթով, իսկ անծանօթը հանելով բրաունինգը ուղղում է նահանգապետի դէմ։ Վերջինս առանց իրան կորցնելու, անմիջապէս բռնում է չարագործին կոկորդից, գետին գլորում և օգնութեան կանչում օրապահ ոստիկաններին, որոնք և կալանաւորում են չարագործին։ Վերջինս հրաժարվել է ասել իր ով լինելը։

ԲՐԻԱՆՍԿ, 28 փետրվարի։ Մոսկովսկայա փողոցում կառքով վերադարձող զինարանի գանձապահի վրա յարձակվել են 6 չարագործներ և խլելով նրա մօտ եղած 10,000 ռուբլին, անյայտացել են։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 28 փետրվարի։ Մամուլի մէջ լոյս էր տեսել, որ Ներքին գործերի մինիստրութեան մէջ կազմված մասնաժողովը քննում է բանտային գլխաւոր վարչութեան կառավարչի առաջարկած պատժական միջոցների ծրագիրը բանտերում և կալանաւորութիւնների տան մէջ յաճախակի կրկնվող սնընդաղուլի առաջն առնելու համար։ Բանտային գլխաւոր վարչութիւնը պարտք է համարում յայտնելու, որ այդ լուրերը անհիմն են։ Երկար տարիների փորձերը ցոյց են տալիս, որ սնունդաղուլները սովորաբար վերջանում են մի քանի օրից յետոյ և չէ պատկանում բանտային այնպիսի անտանելի երևոյթների թըւին, որոնց դէմ անհրաժեշտ է եռանդով մաքառել։ Սնունդաղուլ անող կալանաւորները, բանտային գլխաւոր վարչութեան կարգադրութեամբ, գտնվում են բժշկական խիստ հսկողութեան ներքոյ։ Եթէ սնունդաղուլի ժամանակ բանտային կարգապահութիւնը չէ խախտվում, սնունդաղուլ անողները պատժի չեն ենթարկվում։ Բանտային վարչութիւնը այն կարծիքն ունի, որ ուտելը կամ չուտելը կալանաւորի կամքից է կախված, այդ պատճառով անհրաժեշտ է համարում միջոցներ ձեռք առնել քաղցադուլի դէմ այն ժամանակ միայն, երբ բռնութիւններ ու սպառնալիքներ են տեղի ունենում կամ անձնասպանութիւնների երկիւղ է ծագում։ Բանտային գլխաւոր վարչութեանը յայտնի չէ կալանաւորների սնընդաղուլից առաջացած մահվան և ոչ մի դէպք։

—Երկրագործութեան մինիստրը առաջարկում է մինիստրների խորհրդի քննութեան մի օրինագիծ, որը պէտք է ներկայացվի օրէնսդրական հաստատութիւններին ի հաստատութիւն, որի համաձայն ազատագրված գիւղացիների դրութիւնը բարւոքելու համար ամենացանկալի միջոցը համարվում է այն, որ նրանց ազգունապատկան և կաբինետային հողերի փոխարէն հողաբաժիններ յատկացվեն կարելի եղածին չափ մօտիկ իրանց բնակավայրերին։

ՊԱՐԻԶ, 28 փետրվարի։ Տուլօնում պատահած դժբախտութեան առիթով ռուսաց ֆինանսների մինիստր Կոկովցեվը ցաւակցական հեռագիր է ուղարկել Ֆրանսիական ծովային մինիստրին։

ՄՕՍԿՎԱ, 28 փետրվարի։ Այսօր բժշկական մասի 500 ուսանողներ պրիվատ-դոցենտ Ռուսոտինովի հետ պէտք է գնային Պետերբուրգ

Ս. Էջմիածնի Գեորգեան Ճեմարանի Վարչութիւնը

յայտարարում է, որ Աւետիք Ղուկասեանի կտակով պիտի ուղարկվի երեք հոգի «հայ լուսաւորչական տղայք բարձրագոյն դպրոցներ կատարելագործուելու համար»

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ կամ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

1) Ցանկացողները պիտի աւարտած լինեն ս. Էջմիածնի ճեմարանը, կամ միջնակարգ դպրոց։

2) Պիտի ներկայացնեն խնդրագրի հետ իրանց աւարտման վկայական և տպագրած աշխատութիւնները, եթէ ունեն, միևնոյն ժամանակ յայտնեն թէ ինչ են կամենում սովորել։

3) Ցանկալի է, որ ներկայացնեն իրենց աւարտած դպրոցի մանկավարժական խորհրդից յանցնարարական։

4) Ճեմարանի մանկավարժական խորհուրդը նախապատութիւն կը տայ պատմական-բանասիրական մանկավարժական ու բնական գիտութիւններին։ Դիմել մինչև ապրիլի 1-ը 1907 թվի, ճեմարանի տեսչին։ 1—2

Լոյս տեսաւ և Վարդանանց տօնին ուղարկվեց Թիֆլիսի բաժանորդներին (գաւառները կուղարկվի «ԳԵՂԱՓՆՋԻԿ» № 2-ի հետ առաջիկայ շաբաթ)

XXV **ԱՂԲԻՒՐ** XXV

1907 ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ № 2

Բոյրեր՝ Մանուկ, Պատանի, Երիտասարդ,—Պատկեր. Առաջնորդ՝ սովատանջ գիւղ—պատկեր. Իմ պանորամա.—Ծերուկ. Մանուկը ձորում (ոտանաւոր).—Ցաւ. Պետրոսեան. Բոյրն և եղբայրն աղբիւրի տակին.—պատկեր. Բէթհովէն (կենսագրական).—Զալալ Տէր-Գրիգորեան. Բէթհովէն.—պատկեր. Հարևաններ (հէքիաթ, շարք.) Լ. Մ. Ադամեանց. Տնային ծաղիկներ.—պատկեր. Հուրի Մալաք (Հէքիաթ).—Ա. Տ. Խ. Բախչան անտառում.—պատկեր, Որսորդն անտառում.—պատկեր, Ծաղիկներ մէջ (շարուն.).—Կ. Կ. Մ. Շահնազարեանց.